

Κατήχησις ΙΒ'

Ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων

Γιά τούς Φωτιζόμενους, πού ἔγινε σιά Ἱεροσόλυμα, καί ἀναφέρεται στό ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως· «Σαρκωθέντα καί ἐνανθρωπήσαντα». Ἡ ἀνάγνωσις εἶναι ἀπό τό βιβλίον τοῦ προφήτη Ἡσαΐα· «Μίλησε ὁ Κύριος πρὸς τόν Ἰαχάζ καί εἶπε· Ζήτησε γιά τόν ἑαυτό σου θαυμαστό γεγονός». Καί στή συνέχεια· «Ἴδού ἡ Παρθένος θά συλλάβει καί θά γεννήσει υἱό καί θά τόν ὀνομάσουν Ἐμμανουήλ» (πρβλ. Ἡσ. 7, 14) καί ὅσα σχετικά ἀκολουθοῦν.

Α΄ . Ὡ! ἐσεῖς πού ἔχετε μόνιμο σύντροφο τήν παρθενική ἀγνότητα καί σεῖς πού μαθητεύετε στή ζωή τῆς σωφροσύνης, ἐλάτε νά λατρεύσουμε μέ ὕμνους, πού βγαίνουν ἀπό τά ἀγνισμένα χεῖλη μας, τόν Θεό πού γεννήθηκε ἀπό τήν Πάναγνη Παρθένο. Ἐλάτε ὅλοι ἐμεῖς πού ἀξιωνόμαστε νά μεταλάβουμε σάν μυστική τροφή τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τό ὁποῖο συμβολίζεται ὡς Ἄμνος, ἐλάτε νά φᾶμε τό κεφάλι μαζί μέ τά πόδια (πρβλ. Ἐξ. 12, 9), ἐννοώντας μέ τό «κεφάλι» τή θεότητα καί μέ τά «πόδια» τήν ἀνθρώπινη φύση Του, τήν ἀνθρωπότητα. Οἱ ἀκροατές τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, ἄς πιστεύουμε στόν ἅγιο Ἰωάννη τό Θεολόγο πού εἶπε· «Στήν ἀρχή ὑπῆρχε ὁ Λόγος καί ὁ Λόγος ἦταν ἐνωμένος μέ τόν Θεό καί Θεός ἦταν ὁ Λόγος» (Ἰωάν. 1, 1). Καί πρόσθεσε· «Καί ὁ Λόγος προσέλαβε σάρκα καί ἔγινε ἄνθρωπος» (Ἰωάν. 1, 14). Διότι δέν εἶναι εὐσεβές νά

Τόν προσκυνοῦμε ὡς ἀπλό ἄνθρωπο, οὔτε νά Τόν ὁμολογοῦμε μόνο Θεό, χωρίς τήν ἀνθρώπινη φύση Του. Γιατί πραγματικά, ἄν, ὅπως φυσικά καί συμβαίνει, ὁ Χριστός εἶναι ἀληθινά Θεός, δέν ἔχει προσλάβει ὅμως ἀνθρώπινη φύση, ἐμεῖς δέν εἶναι δυνατόν νά σωθοῦμε.

Ἐς Τόν προσκυνοῦμε λοιπόν ὡς Θεό κι ἄς πιστεύουμε συνάμα ὅτι ἔγινε καί ἄνθρωπος. Διότι οὔτε νά Τόν ὁμολογοῦμε ἀπλό ἄνθρωπο, χωρίς τή θεότητά Του, μάς ὠφελεῖ, οὔτε τό νά δεχόμαστε μόνο τή θεότητά Του μάς ὀδηγεῖ πρός τή σωτηρία. Ἐς ὁμολογήσουμε τήν παρουσία τοῦ βασιλιᾶ καί ἱατροῦ. Διότι ὁ Βασιλιάς Ἰησοῦς, πού ἐπρόκειτο νά μάς γιατρέψει, ζώστηκε τή δουλική ποδιά τῆς ἀνθρώπινης φύσης καί θεράπευσε τήν ἀρρώστια τῆς1. Ὁ τέλειος Διδάσκαλος τῶν νηπίων ἔγινε μαζί τους νήπιο, γιά νά κάνει σοφούς τούς ἀνόητους. Ὁ ἐπουράνιος Ἄρτος κατέβηκε στή γῆ (πρβλ. Ἰωάν. 6, 41), γιά νά θρέψει τούς πεινασμένους.

Β΄ . Καί οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἰουδαίων, μέ τό νά ἀρνοῦνται Αὐτόν πού ἦρθε καί μέ τό νά περιμένουν κακῶς κάποιον πού θά ἔρθει, παραγνώρισαν τόν ἀληθινό Χριστό. Καί μέσα στήν πλάνη τους περιμένουν ὡς Χριστό τόν Ἀντίχριστο, γιά νά βγεῖ ἀληθινός καί σ' αὐτό ὁ Σωτήρας πού εἶπε· «Ἐγώ ἦρθα ἐξ ὀνόματος τοῦ Πατέρα μου καί δέν μέ δέξεσθε, ἄν ὅμως ἄλλος ἔρθει ἐξ ὀνόματος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐκεῖνον θά τόν δεχτεῖτε» (Ἰωάν. 5, 43).

Ἄκόμα θά μπορούσαμε νά κάνουμε μιά ἐρώτηση στούς Ἰουδαίους. Λέει ἀλήθεια ἢ ψέματα ὁ προφήτης Ἡσαΐας (πρβλ. Ἡσ. 7, 14), ὅταν προφητεύει ὅτι ὁ Ἐμμανουήλ θά γεννηθεῖ ἀπό Παρθένο; Βέβαια δέν εἶναι καθόλου παράδοξο νά τόν κατηγοροῦν ὡς ψεύτη, ἐπειδή τό συνηθίζουν αὐτοί, δηλαδή ὄχι μόνο νά θεωροῦν τούς Προφήτες ψεῦτες, ἀλλά καί νά τούς λιθοβολοῦν. Ἄν ὅμως ὁ Προφήτης λέει τήν ἀλήθεια, δεῖξτε τόν Ἐμμανουήλ καί ἀπό ποῦ θά προέλθει αὐτός πού προσδοκᾶτε. Θά γεννηθεῖ ἀπό Παρθένο ἢ ὄχι; Γιατί, ἄν δέν γεννηθεῖ ἀπό Παρθένο, βγάξετε ψεύτη τόν Προφήτη. Καί ἄν προσδοκᾶτε νά συμβεῖ αὐτό στό μέλλον, γιατί ἀπορρίπτετε αὐτό πού ἤδη ἔγινε;

Γ' . Ἄφου τό θέλουν λοιπόν οἱ Ἰουδαῖοι, ἄς πλανῶνται κι ἄς δοξάζεται ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ. Διότι ἐμεῖς παραδεχόμεστε ὅτι πραγματικά καί ἀληθινά ὁ Θεός Λόγος ἔγινε καί ἄνθρωπος. Ἄνθρωπος πού δέν γεννήθηκε ἀπό ἀνθρώπινη σαρκική ἐπιθυμία, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ αἰρετικοί, ἀλλά, κατά τή διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, ἔγινε καί ἄνθρωπος μέ τή συνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τῆς Παρθένου Μαρίας, ὄχι φανταστικά ἀλλά ἀληθινά. Καί γιά τό ὅτι πραγματικά ἔγινε ἄνθρωπος ἀπό Παρθένο, περίμενε στή συνέχεια τοῦ λόγου καί θά πάρεις τήν κατάλληλη στιγμή τίς ἀποδείξεις. Γιατί ἡ πλάνη τῶν αἰρετικῶν εἶναι πολύ μπερδεμένη. Ἄλλοι ἰσχυρίζονται ὅτι σέ καμιά περίπτωση δέν γεννήθηκε Αὐτός ἀπό Παρθένο. Ἄλλοι λένε ὅτι γεννήθηκε βέβαια, ὄχι ὅμως ἀπό Παρθένο, ἀλλά ἀπό γυναίκα πού ἤρθε σέ σχέση μέ ἄνδρα. Κι ἄλλοι

λένε ότι ο Χριστός δεν είναι ο Θεός ο Όποιος έγινε και άνθρωπος, αλλά κάποιος άνθρωπος που έχει εξυψωθεί σε Θεό. Τόλμησαν δηλαδή να πουν ότι δεν έγινε άνθρωπος ο Λόγος που προϋπήρχε, αλλά ότι ο Χριστός είναι ένας άνθρωπος κοινός, που πρόκοψε τόσο πολύ στην αρετή, ώστε επιβραβεύτηκε με θεοποίηση.

Δ' . Σὺ ὅμως διατήρησε στή μνήμη σου ὅσα εἰπώθηκαν χθές γιά τή θεότητα τοῦ Χριστοῦ. Πίστεψε ὅτι Ἐκεῖνος, ὁ Μονογενῆς Υἱός τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Ἰωάν. 3, 6. 18), ὁ Ἴδιος γεννήθηκε καί ἀπό τήν Παρθένο (πρβλ. Ἦσ. 7, 14). Πίστεψε στόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη πού εἶπε· «Καί ὁ Λόγος προσέλαβε σάρκα καί ἔζησε ἀνάμεσά μας ὡς τέλειος ἄνθρωπος» (Ἰωάν. 1, 14). Γιατί ὁ αἰώνιος Λόγος πού γεννήθηκε ἀπό τόν Πατέρα, πρὶν ἀπ' ὅλους τούς αἰῶνες, ἔλαβε τά τελευταῖα τοῦτα χρόνια ἀνθρώπινη σάρκα γιά τή σωτηρία μας.

Πολλοί ὅμως προβάλλουν ἀντιρρήσεις καί λένε· Ποιά ἦταν ἡ τόσο μεγάλη ἀνάγκη πού ἔκανε τόν Θεό νά ἐνανθρωπήσει; Καί ἔπειτα, εἶναι στή φύση τοῦ Θεοῦ νά συναναστρέφεται τούς ἀνθρώπους; (Πρβλ. Βαρούχ 3, 38). Καί ἀκόμα, εἶναι δυνατόν νά γεννήσει παρθένος, χωρίς συνάφεια ἀνδρός; Ἐπειδή λοιπόν ὑπάρχουν τόσες ἀντιρρήσεις καί ἡ μάχη παίρνει πολλές μορφές καί διαστάσεις, ἄς διαλύσουμε, μέ τή Χάρη τοῦ Χριστοῦ καί μέ τίς εὐχές τῶν παρόντων, καθένα ἀπό τά ἐνάντια ἐπιχειρήματα.

Ε΄ . Ἀρχικά ἄς ἐξετάσουμε γιά ποιό λόγο κατέβηκε στή γῆ ὁ Ἰησοῦς². Καί μή δίνεις σημασία στά λόγια μου, ἄν τά θεωρεῖς ἐπιτηδευμένα καί κακόβουλα, γιατί καμιά φορά εἶναι ἐνδεχόμενο νά σκεφθεῖς ἔτσι μειωτικά, προβληματικά γιά μένα. Καί ἐγώ λοιπόν σοῦ λέω· Ἐάν δέν ἀκούσεις γιά κάθε διδασκαλία τή σύμφωνη γνώμη τῶν Προφητῶν, νά μήν πιστέψεις σέ ὅσα θά σοῦ πῶ. Ἐάν δέν διδαχθεῖς ἀπό τίς θεῖες Γραφές τά σχετικά μέ τήν Παρθένο, τόν τόπο, τό χρόνο, καί τόν τρόπο τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, νά μή δεχτεῖς κανέναν ἀνθρώπου τή μαρτυρία (πρβλ. Ἰωάν. 5, 34). Διότι ὅποιον βλέπει κανεῖς μέ τά μάτια του νά βρίσκεται μπροστά του καί νά διδάσκει, μπορεῖ καί νά τόν θεωρήσει ὑποπιτο. Ποιός ὅμως μυαλωμένος ἄνθρωπος θά θεωρήσει ὑποπιτο ἐκεῖνο τόν Προφήτη πού προφήτευσε πρὶν ἀπό χίλια καί περισσότερα χρόνια;

Ἐάν λοιπόν ἀναζητᾶς τήν αἰτία τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο, νά καταφύγεις στό πρῶτο βιβλίο τῆς ἀγίας Γραφῆς, τή Γένεση. Σέ ἕξι ἡμέρες δημιούργησε ὁ Θεός τόν κόσμο. Ἀλλά ὁ κόσμος δημιουργήθηκε γιά τόν ἄνθρωπο. Κι ὁ ἥλιος, ὁ ὁποῖος ἀκτινοβολεῖ λαμπρότατες ἀκτίνες, φτιάχτηκε γιά νά φωτίζει τόν ἄνθρωπο. Κι ὅλα τά ζῶα ἔγιναν γιά νά μᾶς ὑπηρετοῦν. Τά φυτά καί τά δέντρα δημιουργήθηκαν γιά νά τά ἀπολαμβάνουμε ἐμεῖς. Ὅλα τά δημιουργήματα εἶναι πολύ τέλεια καί ὠραῖα (πρβλ. Γέν. 1, 21), ἀλλά κανένα ἀπό αὐτά δέν εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, παρά μόνο ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἥλιος δημιουργήθηκε μέ τό δημιουργικό πρόσταγμα τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος

δημιουργήθηκε μέ ξεχωριστή ἐνέργεια καί ἐπιμέλεια τοῦ Θεοῦ. (Καί φανερώνοντας ὁ Τριαδικός Θεός, τή στιγμή τῆς δημιουργίας, τίς προθέσεις Του γιά τόν ἄνθρωπο, παρουσιάζεται ὁ Θεός-Πατέρας νά λέει στά ἄλλα δύο Πρόσωπα τῆς Ἀγίας Τριάδος)· «Ἄς πλάσουμε τώρα τόν ἄνθρωπο σύμφωνα μέ τήν εἰκόνα μας καί μέ προϋποθέσεις νά γίνει ὅμοιος μ' ἐμᾶς» (Γέν. 1, 26). Ἄφοῦ ἡ ξύλινη εἰκόνα τοῦ ἐπίγειου βασιλιᾶ τιμᾶται, πόσο περισσότερο θά τιμᾶται ἡ λογική εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, δηλαδή ὁ ἄνθρωπος; Τοῦτο ὅμως τό πλάσμα, τό ἀνώτερο ἀπό ὅλα τά δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, πού ζοῦσε μέ εὐφροσύνη στόν Παράδεισο, τό ἔβγαλε ἔξω ὁ φθόνος τοῦ διαβόλου (πρβλ. Σοφ. Σολ. 2, 24). Καί χαιρόταν ὁ ἐχθρός μέ τήν πτώση ἐκείνου πού αὐτός φθόνησε. Θά ἤθελες λοιπόν νά ἐξακολουθεῖ νά χαίρεται ὁ ἐχθρός; Αὐτός, ἐπειδή δέν τόλμησε νά πλησιάσει τόν ἄνδρα ἐξαιτίας τῆς δύναμής του, πλησίασε τή γυναῖκα ὡς ἀσθενέστερη, ἡ ὁποία ἦταν ἀκόμα παρθένος. Διότι ὁ Ἀδάμ γνώρισε τήν Εὐά ὡς σύζυγό του, μετὰ τήν πτώση του καί τήν ἔξοδό του ἀπό τόν Παράδεισο³ (πρβλ. Γέν. 4, 1).

Σ' . Οἱ ἐπόμενοι διάδοχοι τοῦ ἀνθρώπινου γένους ἦταν ὁ Κάιν καί ὁ Ἄβελ. Ὁ Κάιν εἶναι ὁ πρῶτος ἀνθρωποκτόνος. Ὑστερα ἀκολούθησε κατακλυσμός ἐξαιτίας τῆς μεγάλης κακοήθειας τῶν ἀνθρώπων. Μετὰ κατέβηκε φωτιά ἀπό τόν οὐρανό ἐναντίον τῶν κατοίκων τῶν Σοδόμων ἐξαιτίας τῆς παρανομίας τους. Ἐπειτα ἀπό χρόνια ξεχώρισε ὁ Θεός ἀπό τά ἔθνη τόν ἐκλεκτό λαό τοῦ Ἰσραήλ. Ἀλλά κι αὐτός παραδόθηκε στή διαφθορά καί ἔτσι τό ἐκλεκτό γένος

τραυματίστηκε. Γιατί, ἐνῶ ὁ Μωυσῆς βρισκόταν πάνω στό ὄρος, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, κάτω ὁ λαός προσκυνοῦσε γιά Θεό ἕνα μοσχάρι (πρβλ. Ἔξ. 32, 1-4). Τήν ἐποχή τοῦ Μωυσῆ, ὁ ὁποῖος νομοθέτησε τό «νά μή μοιχεύσεις» (Ἔξ. 20, 13), κάποιος ἄνδρας τόλμησε, μπαίνοντας σέ καμίνι, νά πράξει ἀκολασία ἐνώπιόν του (πρβλ. Ἀριθμ. 25, 6). Μετά τό Μωυσῆ στάλθηκαν Προφῆτες γιά νά γιατρέψουν τόν Ἰσραήλ. Ἀλλά στήν προσπάθειά τους νά θεραπεύσουν τήν πνευματική ἀσθένεια, θρηνοῦσαν, γιατί δέν τό κατόρθωναν, ὅπως λέει καί κάποιος ἀπό αὐτούς· «Ἀλλοίμονο χάθηκε ὁ εὐσεβής ἀπό τή γῆ, ἄνθρωπος ἀρετῆς καί καλῶν ἔργων δέν ὑπάρχει μεταξύ μας» (Μιχ. 7, 1-2). Καί πάλι, «ὄλοι ἔχουν παραστρατίσει, κατάντησαν ἀχρεῖοι, δέν ὑπάρχει κανείς πού νά πράττει τό ἀγαθό, δέν ὑπάρχει οὔτε ἕνας» (Ψαλμ. 13, 3). Καί πάλι· «Κατάρρα καί κλοπή καί μοιχεία καί φόνος ἔχουν πλημμυρίσει τή χώρα» (Ἔσ. 4, 2). «Τούς γιούς καί τίς θυγατέρες τους τούς θυσίασαν στούς δαίμονες» (Ψαλμ. 105, 37). «Ἀσχολοῦνταν μέ οἰωνούς, μάγια καί μαντεῖες» καί «δένοντας τά ροῦχα τους μέ σχοινιά, τά ἔκαναν παραπέτασμα μπροστά στό θυσιαστήριο» (Ἀμ. 2, 8).

Ζ' . Πολύ βαθιά καί πολύ μεγάλη ἦταν λοιπόν ἡ πληγή τῆς ἀνθρωπότητας. «Ἀπό τά πόδια μέχρι τό κεφάλι δέν ὑπῆρχε κανένα μέλος σέ ἄρτια κατάσταση. Δέν ἦταν δυνατόν νά γιατρευτοῦν οἱ πληγές μέ κατάπλασμα, οὔτε μέ θεραπευτικό λάδι, οὔτε μέ ἐπιδέσμους» (Ἡσ. 1, 6). Καί οἱ Προφῆτες, θρηνώντας καί ὑποφέροντας, ἔλεγαν· «Ποιός

λοιπόν θά ἔρθει ἀπό τή Σιών γιά νά δώσει τή σωτηρία στόν Ἰσραηλιτικό λαό;» (Ψαλμ. 13, 7). Καί πάλι· «Ἄς ἔρθει βοηθός ἡ δεξιά Σου ὑπέρ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ Σου, στούς ἀνθρώπους αὐτούς, τούς ὁποίους ἐνίσχυσες Ἐσύ ὁ Ἴδιος, γιά τή δική Σου δόξα» (Ψαλμ. 79, 18). Καί «δέν θά ἀπομακρυνθοῦμε ἀπό Σένα». Καί ἄλλος Προφήτης παρακαλοῦσε, λέγοντας· «Κύριε χαμήλωσε τούς οὐρανοὺς καί κατέβα» (Ψαλμ. 143, 5). «Κατέβα γιὰτί τά τραύματα τῆς ἀνθρωπότητος ξεπερνοῦν τίς δυνάμεις μας, τή δική μας δυνατότητα γιά θεραπεία. Σκότωσαν τούς Προφήτες σου καί κατέσκαψαν τά θυσιαστήριά σου» (Γ΄ Βασ. 19, 10). Τό κακό δέν μπορεῖ νά διορθωθεῖ ἀπό ἐμᾶς, χρειάζεσαι Ἐσύ γιά νά τό διορθώσεις.

Ἡ΄ . Ἄκουσε τή δέηση τῶν Προφητῶν ὁ Κύριος. Δέν μπορούσε ὁ Πατέρας νά παραβλέπει τό γένος μας πού κανόταν. Ἐστειλε τόν Υἱό Του, τόν Κύριο, ἀπό τόν οὐρανό γιά νά μᾶς θεραπεύσει. Καί λέει κάποιος ἀπό τούς Προφήτες· «Ὁ Κύριος τόν Ὅποιο ἐσεῖς ζητᾶτε ἔρχεται καί θά φτάσει ξαφνικά. Ποῦ; Στό Ναό Του ὁ Κύριος» (πρβλ. Μαλ. 3, 1). «Στό Ναό, ὅπου ἐσεῖς Τόν λιθοβολήσατε» (πρβλ. Ἰωάν. 8, 59). Μετά κάποιος ἄλλος Προφήτης πού τ΄ ἄκουσε αὐτό, τοῦ λέει· «Τόσο ἤρεμα μιλάς ἐνῶ ἀναγγέλλεις τή σωτηρία πού φέρνει ὁ Θεός; Ἐσύ πού εὐαγγελίζεσαι τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ στόν κόσμο γιά τή σωτηρία μας, μιλάς κρυφά; Ἀνέβα σέ ψηλό βουνό, ἐσύ πού φέρνεις τό χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς σωτηρίας. Πές στίς πόλεις τοῦ

Ἰούδα. Τί νά πῶ; Δεῖτε τόν Θεό μας. Δεῖτε τόν Κύριο πού ἔρχεται μέ μεγάλη δύναμη» (πρβλ. Ἦσ. 40, 9-10).

Ὁ Κύριος πάλι εἶπε· «Νά, ἐγώ ἔρχομαι καί θά κατασκηνώσω ἀνάμεσά σας, λέει ὁ Κύριος. Καί πολλοί λαοί θά καταφύγουν πρὸς τόν Κύριο» (Ζαχ. 2, 14-15). Οἱ Ἰσραηλίτες ἀμέλησαν τή σωτηρία πού τούς ἔφερα. «Ἔρχομαι νά συναθροίσω ὅλους τούς λαούς καί ὅλες τίς γλῶσσες» (Ἦσ. 66, 18). Διότι «ἦρθε στούς δικούς Του καί οἱ δικοί Του δέν τόν δέχτηκαν» (Ἰωάν. 1, 11). Ἔρχεσαι καί τί χαρίζεις στά ἔθνη; Ἔρχομαι νά συγκεντρώσω ὅλους τούς λαούς καί νά τούς προικοδοτήσω μέ τό ἐξαίσιο καί φρικτό καί θαυμαστό γεγονός τῆς σωτηρίας (πρβλ. Ἦσ. 66, 18-19). Ἀπό τό δικό μου ἀγῶνα πάνω στό Σταυρό, θά δώσω σέ καθένα ἀπό τούς στρατιῶτες μου βασιλική σφραγίδα νά τή φέρει στό μέτωπό του⁴. Καί ἄλλος Προφήτης ἔλεγε· «Χαμήλωσε τούς οὐρανοὺς καί κατέβηκε καί σκοτεινό σύννεφο ἀπλωνόταν κάτω ἀπό τά πόδια Του» (Ψαλμ. 17, 10). Διότι τότε ἀκόμα ἀγνοοῦσαν οἱ ἄνθρωποι τήν κάθοδό Του ἀπό τόν οὐρανό. (Αὕτη τήν ἀγνοία συμβολίζει τό σκοτεινό σύννεφο).

Θ' . Ἐπειτα ὁ Σολομώντας, ἀκούγοντας αὐτά ἀπό τόν πατέρα του, οἰκοδόμησε θαυμαστό Ναό καί προφητεύοντας Ἐκεῖνον πού θά ἔρθει νά κατοικήσει μέσα σ' αὐτόν, λέει μέ θαυμασμό· «Ἀληθινά, θά ἔρθει ὁ Θεός καί θά κατοικήσει στή γῆ, ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους;» (Γ' Βασ. 8, 27). «Μάλιστα» λέει πρὶν ἀπό αὐτόν ὁ προφήτης Δαβίδ, στόν Ψαλμό πού γράφτηκε γιά τό Σολομώντα καί ὅπου

ἀναφέρεται· «Θά κατέβει ὅπως ἡ πρωινή δροσιά, ἡ ὁποία πέφτει ἀόρατα καί ἀθόρυβα καί μουλιάζει τά μαλλιά ἀπό τά φρεσκοκουρεμένα πρόβατα» (Ψαλμ. 71, 6). Οἱ δροσοσταλίδες (ύετός) συμβολίζουν τήν κάθοδο τῆς θεϊκῆς φύσης ἀπό τόν οὐρανό καί τά μαλλιά (ὁ πόκος) συμβολίζουν τήν ἀνθρώπινη φύση μέ τήν ὁποία ἐνώθηκε ἡ θεϊκή. Ἡ ἀόρατη καί ἀθόρυβη κάθοδος τῶν δροσοσταλίδων φανερώνει τήν ἄγνοια τοῦ μυστηρίου τῆς γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου, γι' αὐτό καί οἱ Μάγοι ρωτοῦσαν· «Ποῦ εἶναι ὁ νεογέννητος βασιλιάς τῶν Ἰουδαίων;» (Ματθ. 2, 2). Καί ὁ Ἡρώδης ταραγμένος ἐξέταζε τά σχετικά μέ τό Γεννημένο Χριστό καί ἔλεγε· «Ποῦ ἔχει γεννηθεῖ ὁ Χριστός;» (Ματθ. 2, 4).

Γ' . Ποιός εἶναι ὅμως αὐτός πού κατεβαίνει ἀπό τόν οὐρανό; Λέει στή συνέχεια· «Καί θά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει αἰώνια, ὅπως ὁ ἥλιος θά προηγεῖται καί θά ὑπερέχει γιά πάντα ἀπό τή σελήνη» (Ψαλμ. 71, 5). Καί πάλι ἄλλος Προφήτης λέει· «Νά καίρεσαι μ' ὅλη σου τήν ψυχή, κόρη Σιών, νά τό διαλαλεῖς ὀλόγυρά σου, κόρη Ἱερουσαλήμ. Νά, πού τώρα ἔρχεται σέ σένα ὁ βασιλιάς σου δίκαιος, λυτρωτής καί σωτήρας» (Ζαχ. 9, 9). Πολλοί βασιλεῖς ὑπάρχουν. Ἐξηγήσέ μας, Προφήτη, γιά ποιόν ἀπό ὅλους μιᾶς; Δεῖξε μας σημάδι πού δέν τό ἔχουν ἄλλοι βασιλιάδες. Ἐάν μιλήσεις γιά βασιλιά ντυμένο στήν πορφύρα, ἔχουν λάβει ἄλλοι, πρὶν ἀπ' αὐτόν, τό ἀξίωμα πού φέρει αὐτό τό σχῆμα. Ἐάν μιλήσεις γιά κάποιον πού τόν περιτριγυρίζουν στρατιῶτες καί κάθεται σέ χρυσοκόλλητα ἄρματα καί αὐτό τό ἔχουν

προλάβει ἄλλοι. Δῶσε μας ἕνα ἰδιαίτερο σημάδι γιά τό βασιλιά, πού τόσο σίγουρα καί καθαρά μᾶς φανερώνεις τήν παρουσία του ἀνάμεσά μας.

Ὁ Προφήτης λοιπόν ἀπαντᾷ καί λέει· «Δές τό βασιλιά σου ἔρχεται πρὸς ἐσένα δίκαιος καί φέρνοντας τή σωτηρία. Αὐτός εἶναι πράος καί ἀνεβασμένος σέ ὑποζύγιο καί σέ μικρό πουλάρι» (Ζαχ. 9, 9) κι ὄχι σέ ἄρματα. Ἐχεις λοιπόν μοναδικό καί ἀνεπανάληπτο σημάδι τοῦ βασιλιά πού πρόκειται νά ἔρθει. «Μονάχα ὁ Ἰησοῦς ἀπό ὅλους τούς βασιλιάδες κάθησε σέ πουλάρι» (πρβλ. Ματθ. 21, 7) ἀσαμάρωτο καί ἐπευφημήθηκε ὡς βασιλιάς καθώς ἔμπαινε στήν Ἱερουσαλήμ. Καί τί θά ἔρθει νά κάνει αὐτός ὁ βασιλιάς; Ἀπαντᾷ ὁ ἴδιος ὁ Προφήτης πιο κάτω καί λέει· «Ἐσύ, Κύριε, τηρώντας τή Διαθήκη πού εἶχες κάνει μέ αὐτούς, μέ θυσίες αἱματηρές ἐλευθέρωσες τούς Ἰουδαίους καί τούς ἔβγαλες ἀπό τόν ξερό καί ἀνυδρο λάκκο τῆς αἰχμαλωσίας τους» (Ζαχ. 9, 11).

ΙΑ΄ . Ἀλλά κάποιος θά μπορούσε νά ἰσχυρισθεῖ ὅτι δέν εἶναι τόσο ἀναμφισβήτητο καί δυνατό σημάδι, τό ὅτι θά καθήσει πάνω στό πουλάρι. Δῶσε μας ὅμως καί ἄλλο σημάδι, φανέρωσέ μας σέ ποιοό τόπο θά σταθεῖ ὅταν θά μπεῖ μέσα στήν πόλη. Φανέρωσέ μας τόπο πού νά μήν εἶναι ἔξω ἀπό τήν πόλη καί τόν ἀγνοοῦμε. Φανέρωσέ μας ἕνα τόπο προσιτό στά μάτια μας, κατά τρόπο πού νά μπορούμε νά τόν δοῦμε, καθώς θά εἴμαστε μέσα στήν πόλη. Κι ὁ Προφήτης ἀποκρίνεται καί λέει· «Τά πόδια Του θά πατήσουν κατά τήν ἡμέρα ἐκείνη στό Ὅρος τῶν

Ἐλαιῶν, πού βρίσκεται ἀπέναντι καί ἀνατολικά τῆς Ἱερουσαλήμ» (Ζαχ. 14, 4). Δέν βλέπει λοιπόν ὁ καθένας πού βρίσκεται μέσα στήν πόλη αὐτό τόν τόπο;

ΙΒ΄ . Ἐχουμε πάρει μέχρι τώρα δύο ξεκάθαρες προφητικές μαρτυρίες, δύο τόσο χαρακτηριστικά σημάδια καί θέλουμε νά μάθουμε καί ἓνα τρίτο. Θά μπορούσε ἄραγε νά μᾶς πει κάποιος τί θά κάνει ὁ Κύριος ὅταν θά ἔρθει; Λέει ἓνας ἄλλος Προφήτης· «Νά ὁ Θεός μας». Καί στή συνέχεια· «Αὐτός θά ἔρθει καί θά μᾶς σώσει. Τότε θά ἀνοίξουν τά μάτια τῶν τυφλῶν καί οἱ κουφοί θά ἀκούσουν. Τότε θά χοροπηδήσει σάν ἐλάφι ὁ κουτσός καί θά βροντοφωνάξουν οἱ μουγγοί» (Ἡσ. 35, 4-6). Πές μας κι ἄλλη μαρτυρία, Προφήτη. Μᾶς εἶπες ὅτι ὁ Κύριος, πού θά ἔρθει, θά κάνει τόσα καί τέτοια θαυμαστά σημεῖα, πού ποτέ δέν ἔχουν ξαναγίνει (πρβλ. Ἰωάν. 15, 24). Ἐχεις νά μᾶς πεις κάποιο ἄλλο σημεῖο, ἀκόμα πιά συγκεκριμένο; Σ' αὐτό ἀπαντᾷ ὁ προφήτης Ἡσαΐας καί λέει· «Αὐτός ὁ Κύριος θά βρεθεῖ σέ κατάσταση ἀντιδικίας καί θά κριθεῖ ἀπό τούς πρεσβυτέρους καί τούς ἄρχοντες τοῦ λαοῦ» (Ἡσ. 3, 14). Νά λοιπόν, ἓνα ἀκόμα πολύ ξεχωριστό καί χαρακτηριστικό σημάδι· Ὁ Δεσπότης νά ἀνεχθεῖ καί νά ὑπομείνει νά κριθεῖ ἀπό τούς δούλους Του, τούς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ.

ΙΓ΄ . Ἐνῶ ὅμως τά διαβάζουν ὅλα αὐτά οἱ Ἰουδαῖοι, δέν τά καταλαβαίνουν σωστά καί δέν τά δέχονται. Μοιάζουν σάν νά τούς τά φωνάζει κανεῖς καί νά μήν τά ἀκοῦνε, λές καί ἔχουν ἐπίτηδες κλείσει τά αὐτιά τῆς καρδιάς τους μέ τήν

ἄρνηση καί τήν προκατάληψη. Ἄλλά ἐμεῖς πιστεύουμε στόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ Ὅποιος προσέλαβε σάρκα κι ἔγινε ἄνθρωπος, γιατί κατανοοῦμε ὅτι δέν ἦταν δυνατόν νά γίνουν διαφορετικά τά πράγματα. Ἐφόσον ἐμεῖς δέν μπορούσαμε νά ἀντικρύζουμε ἢ νά ἀπολαμβάνουμε τή μορφή Του καθὼς ἦταν, ἔγινε Ἐκεῖνος σάν ἐμᾶς, ὥστε μ' αὐτόν τόν τρόπο ν' ἀξιωθοῦμε νά Τόν ἀπολαύσουμε. Γιατί, ἂν δέν μπορούμε καθόλου νά ἀντικρύσουμε τόν ἥλιο, πού δημιουργήθηκε τήν τέταρτη χρονική περίοδο τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἀπό τόν Θεό, πῶς θά ἦταν δυνατόν νά ἀντικρύζουμε τό δημιουργό τοῦ ἡλίου, δηλαδή τόν Θεό; Μέσα σέ φλόγες κατέβηκε ὁ Κύριος στό ὄρος Σινᾶ καί δέν μπόρεσε ν' ἀντέξει ὁ λαός, ἀλλά εἶπαν στό Μωυσῆ· «Μίλησέ μας ἐσύ καί θά σέ ἀκούσουμε. Καί ἄς μή μᾶς μιλάει ἀπευθείας ὁ Θεός γιά νά μήν πεθάνουμε» (Ἐξ. 20, 19). Καί πάλι λέει ἡ ἁγία Γραφή· «Γιατί ποιός ἄνθρωπος θά ἀκούσει τή φωνή τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ νά μιλάει μέσα ἀπό τή φωτιά, καί θά ζήσει;» (Δευτ. 5, 26). Κι ἂν μόνο μέ τό νά ἀκούσει κανείς τή φωνή τοῦ Θεοῦ πεθαίνει, πῶς, ὅταν δεῖ τόν ἴδιο τό Θεό, δέν θά πεθάνει; Γιατί ἀπορεῖς; Κι ὁ ἴδιος ὁ Μωυσῆς εἶπε· «Εἶμαι γεμάτος φόβο καί τρόμο» (Ἐβρ. 12, 21).

ΙΔ' . Τί λοιπόν; Θά ἤθελες νά γίνει πρόξενος καταστροφῆς Αὐτός πού ἦρθε γιά νά φέρει τή σωτηρία, ἐπειδή δέν θά Τόν ἄντεχαν οἱ ἄνθρωποι ἢ θά ἤθελες νά βρεθεῖ τρόπος ὥστε ἡ Χάρη νά μᾶς προσφερθεῖ σύμφωνα μέ τίς δυνατότητές μας; Ὁ Δανιήλ δέν ἄντεξε τήν ὀπτασία τοῦ Ἀγγέλου καί σύ θά

μπορούσες νά ἀντικρύσεις τή Θεά τοῦ Δεσπότη τῶν Ἀγγέλων; Ἐμφανίστηκε ὁ Γαβριήλ καί ὁ προφήτης Δανιήλ ἔπεσε καταγῆς (πρβλ. Δαν. 10, 9). Καί πῶς ἦταν αὐτός πού ἐμφανίστηκε ἢ ποιά μορφή εἶχε; Τό πρόσωπό του ἦταν, ὄχι σάν τόν ἥλιο, ἀλλά σάν ἀστραπή καί τά μάτια του ἔλαμπαν, ὄχι σάν καμίνι, ἀλλά σάν λαμπάδες καί ἡ φωνή του ἀντηχοῦσε, ὄχι σάν ἦχος δώδεκα λεγεόνων Ἀγγέλων, ἀλλά σάν βουητό πολυάριθμων ἀνθρώπων. Κι ὅμως ὁ Προφήτης ἔπεσε καταγῆς καί πλησιάζει ὁ Ἄγγελος καί τοῦ λέει· «Μή φοβᾶσαι Δανιήλ, εἰσακούστηκαν τά λόγια σου, σήκω ἐπάνω καί πάρε θάρρος» (πρβλ. Δαν. 10, 12). Καί ὁ Δανιήλ εἶπε· «Σηκώθηκα κατατρομαγμένος». Αὐτή τήν ἀπάντηση ὅμως δέν τοῦ τήν ἔδινε, μέχρι πού τόν ἄγγιξε ὁ Ἄγγελος μέ ἀνθρώπινο χέρι. Καί μόνο τότε, πού πῆρε ἀνθρώπινη ὄψη, ὁ Ἄγγελος, ὁ ὁποῖος τοῦ φανερώθηκε, τοῦ μίλησε ὁ Δανιήλ καί τί τοῦ εἶπε; «Κύριε, καθώς σέ ἀντίκρυσαν, ταραχτήκαν τά σωθικά μου. Ἐχασα τή δύναμή μου καί μοῦ κόπηκε ἡ ἀναπνοή». Ἐάν ἡ παρουσία τοῦ Ἀγγέλου ἀφαίρεσε τή φωνή καί τή δύναμη τοῦ Προφήτη, ἡ Θεά τοῦ Θεοῦ θά ἄφηνε τόν ἄνθρωπο ζωντανό; Καί ὅπως λέει ἡ ἁγία Γραφή, ὁ Δανιήλ δέν ξαναβρῆκε τό θάρρος του, μέχρι πού τοῦ φάνηκε ὅτι κάποιος ἄνθρωπος τόν ἄγγιξε (πρβλ. Δαν. 10, 18). Ἀφοῦ λοιπόν δοκιμάστηκε καί καταδείχθηκε ξεκάθαρα ἡ ἀδυναμία μας, ἀνέλαβε ὁ Κύριος νά κάνει αὐτό πού ζητοῦσε καί μπορούσε νά σηκώσει ὁ ἄνθρωπος. Ἐπειδή δηλαδή ὁ ἄνθρωπος ἠθελε νά ἀκούσει κάποιον ὅμοιό του (δέν ἄντεχε οὔτε τήν

παρουσία, οὔτε τῆ μορφῆ τοῦ Ἀγγέλου) πῆρε ὁ Σωτήρας τὴν ἀνθρώπινη φύση, ἔγινε ἄνθρωπος, γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ ἄνθρωποι νὰ ὀδηγηθοῦν σὸ δρόμο τῆς σωτηρίας τους, πιο ἄνετα καὶ πιο καρποφόρα⁵. (Αὐτός εἶναι ὁ πρῶτος καὶ βασικός λόγος τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου).

ΙΕ΄ . Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλος λόγος. Ἦρθε ὁ Χριστός γιὰ νὰ βαπτιστεῖ καὶ νὰ ἀγιάσει τό Βάπτισμα. Ἦρθε γιὰ νὰ θαυματουργήσῃ, περπατώντας πάνω σὰ κύματα τῆς θάλασσας (πρβλ. Ματθ. 14, 25). Ἐπειδὴ λοιπόν, πρὶν σαρκωθεῖ ὁ Κύριος, «τόν εἶδε ἡ θάλασσα καὶ ὑποχώρησε καὶ ὁ Ἰορδάνης στράφηκε πίσω» (Ψαλμ. 113, 3), ἔλαβε ὁ Κύριος τό σῶμα, γιὰ νὰ ἀντέξει ἡ θάλασσα τῆ θεά Του καὶ νὰ τόν ὑποδεχτεῖ ἄφοβα ὁ Ἰορδάνης. Αὐτή λοιπόν εἶναι μία αἰτία τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλη.

Ὁ θάνατος ἦρθε στόν κόσμο διά μέσου παρθένου, τῆς Εὔας. Ἐπρεπε λοιπόν διά μέσου παρθένου ἢ καλύτερα ἀπό παρθένο νὰ φανερωθεῖ ἡ ζωή. Ὡστε, ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνη τὴν ἐξαπάτησε τό φίδι μέ τὰ παραπλανητικά καὶ διαβολικά λόγια, ἔτσι καὶ αὐτή, τῆ Μαρία, νὰ τῆ βεβαιώσῃ ὁ Γαβριήλ γιὰ τῆ σωτηρία, μέ τό χαρμόσυνο μήνυμα.

Ἀφοῦ ἐγκατέλειψαν οἱ ἄνθρωποι τόν Θεό, ἔφτιαξαν ἀγάλματα μέ ἀνθρώπινη μορφῆ. Ἐπειδὴ λοιπόν οἱ ἄνθρωποι προσκυνοῦσαν ἀνθρωπόμορφο ἄγαλμα ὡς Θεό, πλανεμένοι ὅπως ἦταν, ἔγινε ὁ Θεός ἀληθινός ἄνθρωπος, γιὰ νὰ διαλυθεῖ αὐτή ἡ πλάνη⁶.

Σάν ὄργανο ἐναντίον μας χρησιμοποίησε ὁ διάβολος τή σάρκα. Γνωρίζοντας αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος, λέει· «Βλέπω νά κυριαρχεῖ στά μέλη μου ἕνας ἄλλος νόμος, ὁ ὁποῖος ἀντιστρατεύεται σ' αὐτά πού ὁ νοῦς καί ἡ συνείδησή μου ἀναγνωρίζουν ὡς σωστά καί μέ αἰχμαλωτίζει» (Ρωμ. 7, 23) κ.τ.λ. Μέ τά ἴδια λοιπόν ὄπλα, μέ τά ὁποῖα μάς πολέμησε ὁ διάβολος, μ' αὐτά καί σωθήκαμε. Πῆρε ὁ Κύριος ἴδια μορφή μ' ἐμᾶς, ἀπό ἐμᾶς τούς ἴδιους, ὥστε νά σωθοῦμε μέσω τῆς ἀνθρώπινης φύσης Του. Πῆρε τή δική μας ἀνθρώπινη φύση, γιά νά τῆς δώσει ὅ,τι τῆς ἔλειπε, νά τή χαριτώσει πληρέστερα καί ἀσφαλέστερα, γιά νά κάνει τή φύση τοῦ ἀνθρώπου κοινωνό τῆς θεϊκῆς φύσης. Αὐτό φανερώνει καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος τότε πού λέει στήν Ἐπιστολή του πρὸς τούς Ρωμαίους· «Ὅπου ἡ ἁμαρτία ξεπέρασε κάθε μέτρο, ἐκεῖ καί ἡ Χάρη δόθηκε μέ ὑπερβολική περίσσεια» (Ρωμ. 5, 20).

Ἐπρεπε ὁ Κύριος νά ὑποφέρει γιά χάρη μας (πρβλ. Λουκ. 24, 26). Ἀλλά ὁ διάβολος δέν θά τολμοῦσε νά τόν πλησιάσει, ἐάν τόν ἀναγνώριζε. Διότι «ἂν τόν ἀναγνώριζαν δέν θά σταύρωναν τόν Κύριο τῆς δόξας» (Α΄ Κορ. 2, 8). Τό σῶμα λοιπόν ἔγινε δόλωμα τοῦ θανάτου. Ἐτσι ὁ δράκοντας, ἐνῶ εἶχε ἐλπίσει ὅτι θά Τόν καταπιεῖ, ἔβγαλε ἔξω καί ὅσους εἶχε ἤδη καταπιεῖ. Αὐτή τήν πραγματικότητα φανερώνει καί ὁ προφήτης Ἡσαΐας τότε πού λέει· «Ὁ θάνατος ἔγινε πολύ ἰσχυρός καί κατάπιε πολλούς» (Ἡσ. 25, 8). Καί πάλι· «Ἐξάλειψε ὁ Θεός τά δάκρυα ἀπό κάθε ἀνθρώπινο πρόσωπο» (Ἡσ. 25, 8).

ΙΣ΄ . Μήπως λοιπόν μάταια ἔγινε ὁ Χριστός ἄνθρωπος; Μήπως οἱ διδασκαλίες Του εἶναι ρητορικές ἐφευρέσεις καί ἀνθρώπινα ἐπινοήματα; Δέν εἶναι οἱ θεῖες Γραφές ἐκεῖνες πού μᾶς φανερώνουν τό πῶς ὁ Θεός μᾶς ἔσωσε; Αὐτό δέν φανερώνουν καί οἱ προφητικές μαρτυρίες; Κράτα λοιπόν γερά μέσα σου αὐτή τήν παρακαταθήκη καί κανείς ἄς μή σέ μεταπείσει. Πίστευε ὅτι ὁ ἀληθινός Θεός ἔγινε καί πραγματικός ἄνθρωπος.

Τό ὅτι λοιπόν ἦταν δυνατόν νά γίνει ὁ Θεός ἄνθρωπος ἔχει ἀποδειχθεῖ. Ἄν ὅμως ἀκόμα δέν πιστεύουν οἱ Ἰουδαῖοι, τούς ρωτᾶμε· Τί παράξενο κηρύττουμε, λέγοντας ὅτι ὁ Θεός ἔγινε ἄνθρωπος, ἀφοῦ ἐσεῖς λέτε ὅτι ὁ Ἀβραάμ ὑποδέχθηκε τόν Κύριο; Τί παράξενο κηρύττουμε, ἀφοῦ ὁ Ἰακώβ λέει «εἶδα τόν Κύριο πρόσωπο πρὸς πρόσωπο, καί ὅμως δέν ἀπέθανα»; (Γέν. 32, 30). Ὁ Κύριος πού ἔφαγε πλάι στόν Ἀβραάμ, ἔφαγε καί κοντά μας (πρβλ. Γέν. 18, 8). Τί παράξενο λοιπόν κηρύττουμε;

Ἐπί πλέον μπορούμε νά παρουσιάσουμε καί δύο μάρτυρες. Εἶναι αὐτοί πού σάθηκαν πλάι στόν Κύριο στό ὄρος Σινᾶ. Ὁ Μωυσῆς βρισκόταν στό ἀνοιγμα τοῦ βράχου (πρβλ. Ἔξ. 33, 22) καί ὁ Ἥλιος, στήν ἐποχή πού ἔζησε, στήν τρύπα τῆς σπηλιᾶς. Ἐκεῖνοι παρουσιάστηκαν δίπλα Του κατά τή Μεταμόρφωση καί ἀνήγγειλαν στούς Μαθητές τήν ἔξοδό Του, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νά συντελεστεῖ στήν Ἱερουσαλήμ (πρβλ. Λουκ. 9, 30-31). Ἀλλά ἔχει ἀποδειχθεῖ, ὅπως εἶπα καί προηγουμένως, ὅτι ἦταν δυνατόν νά λάβει Ἐκεῖνος καί τήν ἀνθρώπινη φύση. Ἐμεῖς

ἄς ἀφήσουμε νά μιλοῦν γιά περισσότερες ἀποδείξεις, ὅλοι ἐκεῖνοι πού τούς ἀρέσει νά ἐπαναλαμβάνουν τά ἴδια καί τά ἴδια.

ΙΖ' . Στήν ἀρχή ὅμως τῆς ὁμιλίας ὑποσχεθήκαμε νά μιλήσουμε καί γιά τό χρόνο καί τόν τόπο τῆς διαμονῆς τοῦ Σωτήρα. Καί δέν πρέπει νά φύγουμε ἀπό ἐδῶ μέ τήν κατηγορία πῶς εἶπαμε ψέματα, ἀλλά πολύ περισσότερο πρέπει νά βοηθήσουμε τούς νεοφώτιστους τῆς Ἐκκλησίας μας νά φύγουν πιό ἐδραιωμένοι στήν πίστη τους. Ἄς ἀναζητήσουμε λοιπόν τό χρόνο κατά τόν ὁποῖο ἦρθε ὁ Κύριος. Ἐπειδή εἶναι πρόσφατη ἡ παρουσία Του γι' αὐτό ἀκριβῶς καί ἀμφισβητεῖται. Καί ἀκόμα ἐπειδή «ὁ Χριστός εἶναι ὁ Ἰδιος χθές καί σήμερα καί στούς αἰῶνες τῶν αἰῶνων» (Ἐβρ. 13, 8). Ἡ παρουσία Του θά εἶναι πάντοτε πρόσφατη. Ὁ προφήτης Μωυσῆς λοιπόν λέει· «Ὁ Κύριος καί Θεός γιά χάρη σας θά ἀναδείξει ἀνάμεσα ἀπό τούς ἀδελφούς σας ἕνα Προφήτη σάν ἐμένα» (Δευτ. 18, 15. Πράξ. 7, 37). Ἄς ἀφήσουμε ὅμως ἐπί τοῦ παρόντος τήν ἀνάπτυξη τοῦ σημείου «σάν κι ἐμένα» γιά νά τό ἐξετάσουμε ἐκεῖ πού πρέπει. Ἀλλά πότε θά ἔρθει αὐτός ὁ

Προφήτης πού περιμένουμε; Ἀνάτρεξε, λέει, σ' αὐτά πού ἔχω γράψει. Ἐξέτασε σέ βάθος τήν προφητεία πού εἶπε ὁ Ἰακώβ γιά τόν Ἰούδα, «Ἰούδα, θά σέ ὑμνήσουν οἱ ἀδελφοί σου» (Γέν. 49, 8) καί τά ὑπόλοιπα, γιά νά μὴν τά ἀναφέρουμε ὅλα. «Δέν θά λείψει ἄρχοντας ἀπό τή φυλή τοῦ Ἰούδα, οὔτε ἀρχηγός ἀπό τούς ἀπογόνους του, μέχρις ὅτου ἔρθει Ἐκεῖνος στόν Ὅποιο ἔχει ἐπιφυλαχθεῖ ἡ ἡγεμονία

καί Αὐτός εἶναι ἡ προσδοκία, ὄχι τῶν Ἰουδαίων, ἀλλά τῶν ἔθνῶν» (πρβλ. Γέν. 49, 10). Τό ὅτι λοιπόν ἔπαυσαν νά ἔχουν τήν ἐξουσία οἱ Ἰουδαῖοι, εἶναι σημεῖο τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐάν δέν βρισκόνταν τώρα κάτω ἀπό τήν ἐξουσία τῶν Ρωμαίων, δέν θά εἶχε ἔρθει ἀκόμα ὁ Χριστός. Ἐάν τούς κυβερνάει ἀπόγονος τοῦ Ἰούδα καί τοῦ Δαβίδ, δέν ἔχει ἔρθει ἀκόμα ὁ Ἀναμενόμενος. Ντρέπομαι νά μιλάω γιά τίς πρόσφατες ὑποθέσεις τους, σχετικά μ' αὐτούς πού ὀνομάζουν πατριάρχες. Ποιά δηλαδή εἶναι ἡ καταγωγή τους καί ποιιά ἡ μητέρα τους. Τ' ἀφήνω σ' αὐτούς πού τά γνωρίζουν. Ἀλλά Αὐτός πού ἔρχεται, ἡ προσδοκία τῶν ἔθνῶν, τί σημεῖο ἔχει νά παρουσιάσει; Ἡ ἀγία Γραφή λέει στή συνέχεια· «Δένοντας τό πουλᾶρι του στήν ἄμπελο» (Γέν. 49, 11). Βλέπεις τώρα ὀλοκάθαρα ὅτι πρόκειται γιά ἐκεῖνο τό πουλᾶρι, γιά τό ὁποῖο μιλάει ὁ προφήτης Ζαχαρίας; (πρβλ. Ζαχ. 9, 9).

ΙΗ' . Ζητᾶς λοιπόν καί ἄλλη μαρτυρία γιά τό χρόνο τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ; «Ὁ Κύριος εἶπε πρὸς ἐμένα· Ἐσὺ εἶσαι ὁ Υἱός μου. Ἐγὼ σήμερα σέ γέννησα» (Ψαλμ. 2, 7). Καί λίγο πιο κάτω λέει· «Θά τούς κυβερνήσεις μέ σιδερένια ράβδο» (Ψαλμ. 2, 9). Εἶπα καί προηγουμένως ὅτι σιδερένια ράβδος ὀνομάζεται σαφῶς ἡ βασιλεία τῶν Ρωμαίων. Σχετικά μ' αὐτή ἄς ξαναθυμηθοῦμε τό χωρίο τοῦ προφήτη Δανιήλ. Καθὼς ἐξηγοῦσε καί ἐρμήνευε στό Ναβουχοδονόσορα τήν εἰκόνα τοῦ ἀνδριάντα, ἀναφέρει ὅλο τό ὄνειρο πού εἶχε δεῖ γι' αὐτόν «καί γιά τό βράχο πού ἀποκόπηκε ἀπό τό βουνό» (πρβλ. Δαν. 2, 34), ὁ ὁποῖος δέν

φτιάχτηκε από άνθρωπο και ό όποϊος «θά επικρατήσει σ' όλη τήν οϊκουμένη» (πρβλ. Δαν. 2, 35). Καί αὐτά τά λέει ξεκάθαρα· «Καί κατά τίς ήμέρες εκείνων τῶν βασιλειῶν θά αναδείξει ό Θεός τουῦ οὐρανοῦ μιá ἄλλη βασιλεία, ή όποία θά ζήσει αἰώνια καί τή βασιλεία αὐτή δέν θά τή διαδεχθεῖ κανένας ἄλλος λαός, γιατί εἶναι βασιλεία αἰώνια καί ἀδιάδοχη, δηλαδή ή Βασιλεία τῶν οὐρανῶν» (πρβλ. Δαν. 2, 44).

ΙΘ' . Θέλουμε πιό ξεκάθαρα τήν ἀπόδειξη τῶν χρόνων τῆς παρουσίας τουῦ Χριστοῦ πάνω στή γῆ. Διότι πραγματικά ό ἄνθρωπος εἶναι ἀπό τή φύση του δύσπιστος καί ἐάν δέν ὑπολογίσει ἀκόμα καί τίς ἀκριβεῖς χρονολογίες, δέν πιστεύει στά λόγια. Ποίος εἶναι λοιπόν ό καιρός καί ό χρόνος τῆς παρουσίας τουῦ Χριστοῦ; Ὅταν παύσουν πιά νά ὑπάρχουν βασιλεῖς ἀπό τή γενιά του Ἰούδα καί βασιλεύσει ό Ἡρώδης, ἀπό ἄλλη φυλή. Λέει λοιπόν ό Ἄγγελος στό Δανιήλ· «Σύ λοιπόν τώρα σημείωσε ὅσα λέω καί θά μάθεις καί θά καταλάβεις. Ἀπό τήν ήμέρα πού θά ἐκδοθεῖ διάταγμα γιά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς Ἱερουσαλήμ μέχρι τήν ἐμφάνιση τουῦ Χριστοῦ, θά περάσουν ἐπτά ἐβδομάδες ἐτῶν καί ἄλλες ἐξήντα δύο» (πρβλ. Δαν. 9, 25-26). Ἐξήντα ἐννέα λοιπόν ἐβδομάδες ἐτῶν ἀπαριθμοῦν τετρακόσια ὀγδόντα τρία ἔτη. Εἶπε λοιπόν ὅτι ἀφοῦ περάσουν τετρακόσια ὀγδόντα τρία ἔτη, μετά τήν ἀνοικοδόμηση τῆς Ἱερουσαλήμ καί ἐκλείψουν οἱ ἄρχοντες τῆς φυλῆς τουῦ Ἰούδα, τότε θά ἔρθει κάποιος βασιλιάς ἀπό ξένη φυλή καί σίς ήμέρες του θά γεννηθεῖ ό Χριστός. Ὁ Δαρεῖος λοιπόν ἀπό τή Μηδεία

τὴν ἀνοικοδόμησε κατὰ τὸ ἕκτο ἔτος τῆς βασιλείας του, πού ἀντιστοιχεῖ σὸ πρῶτο ἔτος τῆς ἑξηκοστῆς ἑκτης Ὀλυμπιάδας τῶν Ἑλλήνων. Στούς Ἑλληνες ὀνομάζεται Ὀλυμπιάδα ὁ ἀγώνας πού γίνεται κάθε τέσσερα χρόνια, κάρη στὴν ἡμέρα ἐκείνη πού δημιουργεῖται κάθε τετραετία. Δηλαδή, σύμφωνα μέ τὴν πορεία πού ἐκτελεῖ ὁ ἥλιος, περισσεύουν κάθε ἔτος τρεῖς ὥρες. Ἄν τώρα προστεθοῦν ὅλες μαζί οἱ ὥρες, γίνεται ἀκριβῶς μία ἡμέρα. Ὁ Ἡρώδης θά βασιλεύσει κατὰ τὴν ἑκατοστή ὀγδοηκοστή ἑκτη Ὀλυμπιάδα καί συγκεκριμένα κατὰ τὸ τέταρτο αὐτῆς ἔτος. Ἀπὸ τὴν ἑξηκοστή ἑκτη λοιπὸν μέχρι τὴν ἑκατοστή ὀγδοηκοστή ἑκτη Ὀλυμπιάδα μεσολαμβάνουν ἑκατὸν εἴκοσι Ὀλυμπιάδες καί κάτι ἀκόμα. Οἱ ἑκατὸν εἴκοσι Ὀλυμπιάδες ἀριθμοῦν τετρακόσια ὀγδόντα ἔτη. Τὰ ὑπόλοιπα τρία ἔτη ἴσως περιλαμβάνονται μεταξύ τοῦ πρώτου καί τοῦ τέταρτου. Καί σάν ἀπόδειξη μπορεῖς νά πάρεις τὸ λόγο τῆς ἁγίας Γραφῆς· «Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού θά ἐκδοθεῖ διάταγμα γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τῆς Ἱερουσαλήμ, μέχρι τὴν ἐμφάνισι τοῦ Χριστοῦ, θά περάσουν ἐπτὰ ἑβδομάδες ἐτῶν καί ἄλλες ἑξήντα δύο» (Δαν. 9, 25). Ὅσον ἀφορᾷ λοιπὸν τὸ χρόνο τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Χριστοῦ, τώρα πλέον ἔχεις τὴν ἀπόδειξι αὐτή, γιατί υπάρχουν καί ἄλλες διάφορες ἐρμηνεῖες πάνω σέ ὅσα ἔχουν εἰπωθεῖ ἀπὸ τὸν προφήτη Δανιήλ, σχετικά μέ τίς ἑβδομάδες καί τὰ ἔτη.

Κ' . Καί τώρα ἀκουσε τί ἔχει πεῖ ὁ προφήτης Μιχαίας γιὰ τὸν τόπο τῆς γεννήσεως τοῦ Θεανθρώπου· «Καί σὺ Βηθλεέμ, ἡ παλαιὰ πόλις Ἐφραθά, εἶσαι μικρὴ ἀνάμεσα σὶς πόλεις

του Ἰούδα. Δέν ἔχεις οὔτε χίλιους κατοίκους. Ἀπό σένα θά προέλθει, γιά δόξα δική μου, ἕνας ἄνδρας, ὁ ὁποῖος θά γίνει ἄρχοντας τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ καί ἡ ἐξουσία του θά χρονολογεῖται ἀπό τήν ἀρχή τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου» (πρβλ. Μιχ. 5, 1). Ἀλλ' ὅμως, ἀκροατή μου, μιά καί εἶσαι Ἱεροσολυμίτης στήν καταγωγή, γνωρίζεις αὐτό πού εἶναι γραμμένο σχετικά μέ τόν τόπο τῆς γεννήσεως στό βιβλίο τῶν Ψαλμῶν· «Ἀκούσαμε ὅτι αὐτή βρίσκεται στήν Ἐφραθά. Τή βρήκαμε σίς δασώδεις περιοχές» (Ψαλμ. 131, 6). Γιατί πράγματι, πρὶν λίγα χρόνια, ὁ τόπος ἦταν δασώδης.

Ἄκουσες πάλι τί εἶπε πρὸς τόν Κύριο ὁ προφήτης Ἀββακούμ· «Καθώς πλησιάζει ὁ καιρός τοῦ ἐρχομοῦ Σου θά γίνεις γνωστός, ἡ δύναμή Σου θά ἀναδειχθεῖ ὅταν ἔρθει ὁ κατάλληλος καιρός» (Ἀββ. 3, 2). Καί τί σημάδι ὑπάρχει, Προφήτη, γιά ν' ἀναγνωρίσει κανεῖς τόν Κύριο πού ἔρχεται; Κι ἐκεῖνος λέει· «Θά φανερωθεῖς στούς ἀνθρώπους σέ δύο μορφές ζωῆς» (Ἀββ. 3, 2), θέλοντας νά πει σαφῶς πρὸς τόν Κύριο ὅτι, ὅταν βρίσκεσαι στή γῆ, ζεῖς καί πεθαίνεις ὡς ἄνθρωπος καί μετὰ τήν Ἀνάσταση ζεῖς πάλι μέ μιά ἄλλη μορφή ζωῆς.

Καί ἀπό ποιο περίχωρο τῆς Ἱερουσαλήμ θά ἔρθει; Ἀπό τήν ἀνατολή, τή δύση, τό βορρᾶ ἢ τό νότο; Πές μας ἀκριβῶς. Ἐκεῖνος ἀποκρίνεται καί λέει ξεκάθαρα· «Ὁ Θεός θά ἔρθει ἀπό τή Θαιμάν, πού σημαίνει τό νότο καί ὁ Ἅγιος ἀπό τό ὄρος Φαράν, ἀπό σκιερό δασωμένο τόπο» (Ἀββ. 3, 3).

Παρόμοια ἐκφράστηκε καί ὁ Ψαλμωδός· «Τή βρήκαμε στή δασωμένη περιοχή» (Ψαλμ. 131, 6).

ΚΑ΄ . Στή συνέχεια ἀναζητοῦμε ἀπό ποιόν ἔρχεται καί μέ ποιόν τρόπο. Αὐτό μᾶς τό λέει ὁ Ἡσαΐας· «Ἰδού, ἡ Παρθένος θά συλλάβει καί θά γεννήσει υἱό καί θά τόν ὀνομάσουν Ἐμμανουήλ» (Ἡσ. 7, 14). Οἱ Ἰουδαῖοι ὅμως δέν συμφωνοῦν μ' αὐτά, γιατί συνηθίζουν κακοπροαίρετα καί ἐπαναληπτικά νά ἀρνοῦνται τήν ἀλήθεια καί λένε ὅτι δέν γράφει ὁ Προφήτης γιά Παρθένο, ἀλλά γιά νεαρή κόρη. Ἐγώ ὅμως παίρνοντας τή δική τους θέση σάν σωστή καί πάλι καταλήγω στό ἴδιο καί ἀληθινό συμπέρασμα. Διότι ἔπρεπε αὐτοί νά ἀναρωτηθοῦν· Πότε φωνάζει καί καλεῖ σέ βοήθεια ἡ παρθένος; Πρὶν νά βιασθεῖ ἢ ἀφοῦ βιασθεῖ; Ἄν λοιπόν σέ κάποιο ἄλλο χωρίο λέει ἡ ἅγια Γραφή «φώναξε ἡ νεαρή κόρη καί δέν ὑπῆρχε κανείς γιά νά τή βοηθήσει» (Δευτ. 22, 27), δέν ἀναφέρεται ὁ λόγος σέ παρθένο; Γιά νά δεῖς καλύτερα ὅτι στήν ἅγια Γραφή καί ἡ παρθένος ὀνομάζεται νεαρή κόρη, ἄκουσε τί λέει τό βιβλίο τῶν Βασιλειῶν γιά τήν Ἀβισάκ τή Σουμανίτιδα· «Ἦταν ἡ νεαρή κόρη πάρα πολύ ὡραία» (Γ' Βασ. 1, 4). Τό ὅτι τή διάλεξαν καί τήν πρόσφεραν στό Δαβίδ, ἀκριβῶς γιατί ἦταν παρθένος, ἔχει ἤδη ξεκάθαρα ὁμολογηθεῖ.

ΚΒ΄ . Ἀλλά καί μετὰ τήν ἀποσαφήνιση ὅτι καί τό «παρθένος» καί τό «νεᾶνις» ἀναφέρονται σέ παρθένες κόρες, οἱ Ἰουδαῖοι ἰσχυρίζονται ὅτι τά λόγια τοῦ Ἡσαΐα ἀναφέρονται στό βασιλέα Ἄχαζ καί ἀφοροῦν τό γιό τοῦ Ἐζεκία. Ἄς μελετήσουμε προσεκτικά τή Γραφή. Στό βιβλίο

του̅ προφήτη Ἡσαΐα λέει ὁ Θεός στόν Ἰαχαζ· «Ζήτησε γιά τόν ἑαυτό σου κάποιο σημεῖο ἀπό τόν Κύριο καί Θεό σου, εἴτε σιά βάθη τῆς γῆς εἴτε σιά ὕψη τοῦ οὐρανοῦ» (Ἡσ. 7, 11). Καί μάλιστα τό σημεῖο αὐτό πρέπει νά εἶναι παράδοξο, ὅπως σημεῖο εἶναι, τό νερό πού ἀναβλύζει ἀπό τό βράχο (πρβλ. Ἔξ. 17, 6), ἡ θάλασσα πού χωρίζεται, ὁ ἥλιος πού στρέφεται πρὸς τά πίσω καί τά παρόμοια. Αὐτά πού θά ποῦμε ὅμως πιό κάτω θά ἐλέγξουν περισσότερο τούς Ἰουδαίους.

Γνωρίζω ὅτι μακρηγορῶ καί ἔχουν κουραστεῖ οἱ ἀκροατές. Ἄνεχθεῖτε ὅμως τά πολλά λόγια μου, γιατί ὁ λόγος εἶναι γιά τό Χριστό καί ὄχι γιά ἀσήμαντα καί τυχαῖα πράγματα. Αὐτό λοιπόν ἐλέχθη ἀπό τόν προφήτη Ἡσαΐα, ὅταν βασίλευε ὁ Ἰαχαζ, ὁ ὁποῖος βασίλευσε μόνο δέκα ἕξι χρόνια (Δ΄ Βασ. 16, 2) καί ἡ προφητεία ἐλέχθη πρὸς αὐτόν

στή διάρκεια αὐτῶν τῶν χρόνων. Ἔτσι τό ἐπιχείρημα πού οἱ Ἰουδαῖοι θέλησαν νά τό στηρίξουν στόν Ἐζεκία, τό καταρρίπτει ὁ ἴδιος ὁ Ἐζεκίας, διότι, ὅταν ἐκεῖνος ἔγινε βασιλιάς, ἦταν εἴκοσι πέντε ἐτῶν (πρβλ. Δ΄ Βασ. 18, 2). Ἡ προφητεία λοιπόν περιλαμβάνεται σιά δέκα ἕξι χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Ἰαχαζ. Ὁ Ἐζεκίας εἶχε γεννηθεῖ ἀπό τόν Ἰαχαζ τουλάχιστον ἐννέα χρόνια πρὶν ἀπό τήν προφητεία πού ἀναφέρεται σ' αὐτόν. Εἶναι λοιπόν φυσικό νά διερωτηθεῖ κανεῖς· Χρειαζόταν νά προφητεύσει ὁ Ἡσαΐας γιά τόν Ἐζεκία, ἀφοῦ ἤδη εἶχε γεννηθεῖ πρὶν ἐννέα ἔτη καί πρὶν νά γίνει ὁ πατέρας του, ὁ Ἰαχαζ, βασιλιάς; Διότι

μιλώντας προφητικά, δέν εἶπε ὁ Προφήτης ὅτι συνέλαβε ἡ Παρθένος, ἀλλά ὅτι θά συλλάβει (πρβλ. Ἑσ. 7, 14).

ΚΓ΄ . Τό ὅτι λοιπόν ὁ Κύριος γεννήθηκε ἀπό Παρθένο τό ἀποδείξαμε καί τό κατανοήσαμε καλά. Πρέπει τώρα νά δείξουμε ἀπό ποιό γένος καταγόταν ἡ Παρθένος. «Ὁρκίστηκε ὁ Κύριος στό Δαβίδ ἀλήθεια καί δέν θά τήν ἀθετήσει. Ἐπί τῶν ἀπογόνου σου θά τοποθετήσω διαδόχους στό θρόνο σου» (Ψαλμ. 131, 11). Καί πάλι· «Θ' ἀναδεικνύω τούς ἀπογόνους του στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων, ὥστε ὁ θρόνος του νά διαρκεῖ ὅσο διαρκεῖ ὁ οὐρανός, δηλαδή νά εἶναι αἰώνιος» (Ψαλμ. 88, 30). Καί στή συνέχεια· «Μιά φορά ὀρκίστηκα στήν ἀγιότητά μου. Δέν θά πῶ ψέματα λοιπόν πρός τόν Δαβίδ. Οἱ ἀπόγονοί του θά παραμείνουν στούς αἰῶνες καί ὁ θρόνος του θά ὑπάρχει ἐνώπιόν μου ὅπως ὁ ἥλιος καί ὅπως ἡ σελήνη, ἡ ὁποία ἔχει δημιουργηθεῖ γιά νά ὑπάρχει καί νά φωτίζει αἰωνίως» (Ψαλμ. 88, 36-38).

Καταλαβαίνεις ὅτι ὁ λόγος ἀναφέρεται στόν Χριστό καί ὄχι στό Σολομώντα, γιατί ἐκείνου ὁ θρόνος δέν παρέμεινε ὅπως ὁ ἥλιος. Ἐάν δέ κάποιος ἔχει ἀντιρρήσεις, ἐπειδή ὁ Χριστός δέν κάθισε στόν ξύλινο θρόνο τοῦ Δαβίδ, θά τοῦ ἀναφέρουμε ἐκεῖνα τά λόγια· «Στήν καθέδρα τοῦ Μωυσῆ κάθισαν οἱ Γραμματεῖς καί οἱ Φαρισαῖοι» (Ματθ. 23, 2). Δέν ἐννοεῖ λοιπόν τήν ξύλινη καθέδρα, ἀλλά τήν ἐξουσία τῆς διδασκαλίας. Ἐτσι λοιπόν, ὅταν μιλάμε γιά τό θρόνο τοῦ Δαβίδ, δέν ἐννοοῦμε τόν ξύλινο θρόνο, ἀλλά τή βασιλεία.

Καί πάρε, σέ παρακαλῶ, γιά ἀποδείξεις τούς νέους πού φώναξαν· «Δόξα στόν ἀπόγονο τοῦ Δαβίδ, εὐλογημένος νά εἶναι ὁ Βασιλιάς τοῦ Ἰσραήλ» (Ματθ. 21, 9 καί Ἰωάν. 12, 13). Καί οἱ τυφλοὶ ἀναφωνοῦν· «Ἀπόγονε τοῦ Δαβίδ, ἐλέησέ μας» (Ματθ. 9, 27). Καί ὁ Γαβριήλ τό μαρτυρεῖ σαφῶς, λέγοντας στή Μαρία· «Καί θά δώσει σ' αὐτόν Κύριος ὁ Θεός τό θρόνο τοῦ προπάτορά του Δαβίδ» (Λουκ. 1, 32). Καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέει· «Νά διατηρεῖτε στή μνήμη σας τόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ ὁποῖος ἀναστήθηκε ἀπό τούς νεκρούς, τόν ἀπόγονο τοῦ Δαβίδ, σύμφωνα μέ τό Εὐαγγέλιό μου» (Β' Τιμ. 2, 8). Καί στήν ἀρχή τῆς ἐπιστολῆς πρὸς τούς Ρωμαίους λέει· «Αὐτός πού γεννήθηκε ὡς ἄνθρωπος ἀπό ἀπόγονο τοῦ Δαβίδ» (Ρωμ. 1, 3). Δέξου λοιπόν αὐτόν πού γεννήθηκε ἀπό ἀπόγονο τοῦ Δαβίδ, πιστεύοντας στήν προφητεία πού λέει· «Κατά τήν ἡμέρα ἐκείνη θά ἐμφανιστεῖ ὁ ἀπόγονος τοῦ Ἰεσσαί καί θά γίνει ἄρχοντας τῶν ἐθνῶν. Σ' Αὐτόν θά στηρίξουν τίς ἐλπίδες τους τά ἔθνη» (Ἠσ. 11, 10). ΚΔ' . Ἀλλά οἱ Ἰουδαῖοι καταγίνονται μέ ζῆλο σ' αὐτά. Τό γνώριζε κι αὐτό ἀπό πρὶν ὁ Ἡσαΐας, ὁ ὁποῖος λέει· «Καί θά θελήσουν νά τά παραδώσουν ὅλα στή φωτιά, γιατί θά γεννηθεῖ ἓνα παιδί γιά χάρη μας» (Ἠσ. 9, 5) ὄχι γι' αὐτούς. «Γεννήθηκε υἱός καί δόθηκε σέ μᾶς» (Ἠσ. 9, 6). Καί σημείωσε ὅτι πρῶτα ἦταν Υἱός τοῦ Θεοῦ καί μετὰ δόθηκε σέ μᾶς.

Καί λίγο πιο κάτω λέει· «Καί ἡ εἰρηνική βασιλεία του δέν θά τελειώσει ποτέ» (Ἠσ. 9, 7). Ὅρια ὑπάρχουν στούς Ρωμαίους, ἀλλά ἡ Βασιλεία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δέν θά ἔχει

τέλος. Ὅρια υπάρχουν στους Πέρσες και στους Μήδους. Τῆς Βασιλείας ὅμως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ δέν υπάρχει τέλος. Στή συνέχεια λέει· «Αὐτός θά ἀνορθώσει τό θρόνο τοῦ Δαβίδ καί τήν ἔνδοξη βασιλεία του» (Ἦσ. 9, 7). Ἀπό τή γενιά τοῦ Δαβίδ λοιπόν καταγόταν ἡ Ἁγία Παρθένος.

ΚΕ΄ . Ἐτσι ἦταν σωστό, Αὐτός πού εἶναι ὁ πιό Ἁγιος καί ὁ πιό Ἁγνός καί πού θά δίδασκε στους ἀνθρώπους τήν ἀγνότητα καί παρθενικότητα, νά προέλθει ἀπό ἀγνό καί παρθενικό θάλαμο. Γιατί, ἂν αὐτός πού θέλει καί πρόκειται νά ἱεουργήσει τά Ἄχραντα Μυστήρια τοῦ Χριστοῦ ἐγκρατεύεται καί ἀπέχει ἀπό τή γυναίκα του, πῶς ἦταν δυνατόν ὁ Ἰδιος ὁ Ἰησοῦς νά προέλθει ἀπό μιά τέτοια συνάφεια; «Διότι ἐσύ εἶσαι», λέει στους Ψαλμούς, «πού μέ ἀπέσπασες ἀπό τήν κοιλιά τῆς μητέρας μου» (Ψαλμ. 21, 10). Πρόσεξε λοιπόν ὅτι τό «αὐτός πού μέ ἀπέσπασε ἀπό τήν κοιλιά τῆς μητέρας μου» σημαίνει πῶς αὐτός γεννήθηκε, σάν νά ἀποσπᾶστηκε ἀπό τήν κοιλιά καί τό σῶμα τῆς Παρθένου, χωρίς τή συνέργεια ἀνδρός. Δέν γεννιῶνται ὅμως μέ αὐτό τόν τρόπο ὅλοι οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. Ἡ γέννησή τους εἶναι διαφορετική ἀπό τή Γέννηση τοῦ Ἰησοῦ.

ΚΖ΄ . Καί δέν ντράπηκε ὁ Χριστός νά ἔχει ἕνα σῶμα ἀκριβῶς ὅμοιο μέ τά σώματα ὅλων τῶν ἀνθρώπων; Καί ποιός μᾶς τό λέει αὐτό; Λέει ὁ Κύριος πρὸς τόν Ἱερεμία· «Σέ γνωρίζω καλά, πρὶν ἀκόμα σέ πλάσω μέσα στήν κοιλιά τῆς μητέρας σου καί σ' ἔχω ἀγιάσει, πρὶν νά γεννηθεῖς» (Ἱερ. 1, 5). Αὐτός λοιπόν πού ἐγγίζει τούς ἀνθρώπους ὅταν

τούς πλάθει καί δέν ντρέπεται, θά ντρεπόταν νά πλάσει γιά τόν έαυτό του ένα Ἅγιο καί Πάναγγο Σῶμα, ἄξιο γιά νά κρύψει μέσα του τή θεϊκή Του φύση; Ὁ Θεός εἶναι Αὐτός πού δημιουργεῖ μέχρι σήμερα τά βρέφη μέσα στή μητρική κοιλιά, ὅπως εἶναι γραμμένο στόν Ἰώβ· «Δέν μέ ἔκανες ρευστό, σάν τό γάλα πού ἀρμέγεται, καί ἔπειτα πιό στερεό, ὅπως τό τυρί; Μέ ἔντυσες μέ δέρμα καί κρέας καί μέ συναρμολόγησες μέ ὀσᾶ καί νεῦρα» (Ἰώβ 10, 10-11).

Δέν ὑπάρχει τίποτα ἀκάθαρτο στήν ἀνθρώπινη φύση, ἄν δέν τή μολύνει ὁ ἄνθρωπος μέ μοιχεία καί ἀκολασία. Αὐτός πού ἔπλασε τόν Ἀδάμ ἔπλασε καί τήν Εὐά. Μέ θεϊκά χέρια ἔχει πλαστεῖ καί ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναίκα. Κανένα ἀπό τά μέλη τοῦ σώματος δέν πλάστηκε ἀπό τήν ἀρχή ἀκάθαρτο. Ἄς κλειστεῖ τό στόμα λοιπόν ὄλων τῶν αἰρετικῶν πού κατηγοροῦν τά σώματα ἢ καλύτερα νά πῶ τόν Ἰδιο τόν Πλάστη τους. Κι ἐμεῖς ἄς θυμόμαστε τό λόγο τοῦ ἀποστόλου Παύλου πού λέει· «Δέν γνωρίζετε ὅτι τά σώματά σας εἶναι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού βρίσκεται μέσα σας;»⁷ (Α΄ Κορ. 6, 19). Καί πάλι ὁ Προφήτης, σάν νά μιλοῦσε ὁ Ἰδιος ὁ Ἰησοῦς, εἶπε· «Ἐγώ κατάγομαι ἀπ' αὐτούς» (Ἔσ. 9, 12). Καί σ' ἄλλο χωρίο τῆς ἀγίας Γραφῆς εἶναι γραμμένο· «Γι' αὐτό θά τοῦς παραδώσει μέχρι ὀρισμένο χρονικό διάστημα καί θά πονέσουν ὅπως ἡ γυναίκα πού κοιλοπονάει στόν τοκετό» (Μιχ. 5, 2). Καί ποιό εἶναι τό σημάδι; Λέει στή συνέχεια· «Θά γεννήσει καί οἱ ὑπόλοιποι ἀδελφοί τους θά ἐπιστρέψουν» (Μιχ. 5, 2). Καί ποιός εἶναι ὁ ἀρραβῶνας τῆς Παρθένου, τῆς Ἁγίας

Νύμφης; «Θά σέ μνηστευθῶ καί ἡ ἔνωση αὐτή θά εἶναι πλήρης πίστεως καί γνώσεως ἐμοῦ τοῦ Κυρίου» (ᾠσ. 2, 22). Καί ἡ Ἐλισάβει, μιλώντας πρὸς αὐτήν, λέει παρόμοια λόγια· «Καί εἶναι μακάρια ἐκείνη πού πίστευε ὅτι θά πραγματοποιηθοῦν σ' αὐτήν ὅσα τῆς φανέρωσε μέ τόν Ἄγγελο ὁ Κύριος» (Λουκ. 1, 45).

ΚΖ' . Ἀλλά μᾶς κατηγοροῦν οἱ εἰδωλολάτρες καί οἱ Ἰουδαῖοι καί ἰσχυρίζονται, ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά γεννηθεῖ ὁ Χριστός ἀπό Παρθένο. Τούς εἰδωλολάτρες πρῶτα-πρῶτα μπορούμε νά τούς ἀποστομώσουμε, χρησιμοποιώντας τούς δικούς τους μύθους. Ἐσεῖς λοιπόν πού λέτε ὅτι εἶναι δυνατόν λίθοι πού ρίχνονται νά μεταβληθοῦν σέ ἀνθρώπους, πῶς ἰσχυρίζεσθε ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά γεννήσει παρθένος; Ἐσεῖς πού διηγείσθε ὅτι γεννήθηκε κόρη ἀπό τόν ἐγκέφαλο τοῦ πατέρα της, πῶς λέτε ὅτι εἶναι ἀδύνατον νά γεννηθεῖ υἱός ἀπό κοιλιά παρθενική; Ἐνῶ ἰσχυρίζεσθε λανθασμένα ὅτι ὁ Διόνυσος κυοφορήθηκε ἀπό τό μηρό τοῦ Δία σας, γιατί δέν δέχεσθε τή δική μας ἀλήθεια; Γνωρίζω ὅτι μιλῶ λίγο ἄπρεπα γι' αὐτό τό ἀκροατήριό, ἀλλά ἀνέφερα αὐτά ἀπό τή μυθολογία τῶν Ἑλλήνων, ὥστε σύ, ἀκροατή μου, νά τούς καταντροπιάσεις, ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα, μέ ἐπιχειρήματα ἀπό τούς ἴδιους τούς μύθους τους.

ΚΗ' . Στούς Ἰουδαίους ἔπειτα ἀπάντησε, ρωτώντας τους· Ποιό εἶναι δύσκολο, νά γεννήσει γυναίκα ἡλικιωμένη καί στείρα, στήν ὁποία δέν ὑπῆρχαν πλέον οἱ προϋποθέσεις τῆς γονιμότητας ἢ νεαρή σφριγηλή παρθένος; Στείρα ἦταν ἡ

Σάρρα (Γέν. 11, 30) καὶ ἐνῶ δὲν ὑπῆρχαν πιά σ' αὐτήν οἱ προϋποθέσεις τῆς γονιμότητος (πρβλ. Γέν. 18, 11), γέννησε κατὰ παράδοξο τρόπο. Καί τό νά γεννήσει λοιπόν στείρα καί τό νά γεννήσει νεαρή παρθένος εἶναι ἔξω ἀπό τή φύση. Ἡ λοιπόν περιφρόνησε καί τά δύο ἢ παραδέξου καί τά δύο. Διότι ὁ Ἰδιος Θεός εἶναι πού ἔκανε δυνατό καί ἐκεῖνο καί τοῦτο τό γεγονός. Μήν τολμήσεις λοιπόν νά πεις ὅτι γιά τό ἕνα ἔχει δύναμη ὁ Θεός, ἐνῶ γιά τό ἄλλο δὲν ἔχει.

Καί πάλι· Πῶς εἶναι φυσικό νά μεταβληθεῖ γιά λίγη ὥρα χέρι ἀνθρώπου σέ ἄλλο εἶδος καί ἔπειτα νά ξανάρθει στήν ἀρχική του μορφή; Πῶς λοιπόν τό χέρι τοῦ Μωυσῆ ἔγινε λευκό καί μαλακό σάν τό χιόνι καί πάλι ἀποκαταστάθηκε; (πρβλ. Ἔξ. 4, 6-7). Λές ὅμως πῶς ὁ Θεός τό θέλησε καί τό ἔκανε. Σ' ἐκείνη τήν περίπτωση μπόρεσε ὁ Θεός νά τό κάνει, ἀφοῦ τό θέλησε, καί ἐδῶ δὲν μπορεῖ; Κι ἔπειτα ἐκεῖνο ἦταν θαῦμα μόνο γιά τούς Αἰγύπτιους, ἐνῶ αὐτό ἦταν θαῦμα πού προσφέρθηκε σ' ὅλη τήν οἰκουμένη. Ποιό εἶναι δυσκολότερο νά γίνει, Ἰουδαῖοι; Νά γεννήσει παρθένος ἢ νά μεταμορφωθεῖ ἕνα ραβδί σέ ζῶο; Παραδέχεσθε ὅτι στήν ἐποχή τοῦ Μωυσῆ ἕνα ραβδί ὀλόισο πῆρε μορφή φιδιοῦ (πρβλ. Ἔξ. 4, 3) καί φόβιζε αὐτόν πού τό πέταξε στή γῆ. Κι ἐκεῖνος, πού πρίν ἀπό τή μεταβολή τό κρατοῦσε σάν ραβδί, τώρα ἔτρεχε μακριά του σάν νά ἦταν δράκοντας. Γιατί, πραγματικά, γιά δράκοντα ἐπρόκειτο. Κι ἔφυγε, ὄχι ἀπό φόβο μπροστά σ' αὐτό πού κρατοῦσε, ἀλλά ἀπό φόβο μπροστά στόν Θεό πού τό εἶχε μεταβάλλει σέ φίδι. Τό ραβδί εἶχε δόντια καί μάτια δράκοντα. Ἀφοῦ λοιπόν

ἀπό ἓνα ραβδί μποροῦν νά γίνουν μάτια πού βλέπουν, δέν μπορεῖ, ἂν τό θελήσει ὁ Θεός, νά γεννηθεῖ παιδί ἀπό παρθενική κοιλιά;

Καί δέν ἀνέφερα ἀκόμα καί τό ὅτι τό ραβδί τοῦ Ἄαρών ἔκανε μέσα σέ μιά νύχτα, αὐτό τό ὁποῖο κάνουν τά ὑπόλοιπα δέντρα σέ μικρό χρονικό διάστημα. Γιατί ὅλοι γνωρίζουμε πώς τό ραβδί, τό ὁποῖο ξεφλουδίστηκε, δέν θά πετάξει ποτέ βλαστάρια, οὔτε κι ἂν ἀκόμα φυτευτεῖ ἀνάμεσα σέ ποτάμια. Ἐπειδή ὅμως ὁ Θεός δέν ἀκολουθεῖ τά φυσικά φαινόμενα πού συμβαίνουν σιά φυτά, ἀλλά εἶναι ὁ Δημιουργός τῶν φυσικῶν καταστάσεων, τό ἄκαρπο καί ξερό καί ξεφλουδισμένο ραβδί ἄνθισε καί βλάστησε κι ἔβγαλε καρπούς. Ἐκεῖνος λοιπόν πού χάρισε, κατά παράδοξο τρόπο, καρπό στό ξερό ραβδί, γιά χάρη τοῦ ἀρχιερέα Ἄαρών, πού προτύπωνε καί συμβόλιζε τόν Μόνον καί Μέγα Ἀρχιερέα Ἰησοῦ Χριστό, δέν θά χάριζε στήν Παρθένο, τή δυνατότητα νά γίνει ἀνύμφευτη Μητέρα αὐτοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Ἀρχιερέα;

ΚΘ' . Καλά εἶναι ὅλα αὐτά τά παραδείγματα καί ἐξηγοῦν τίς θέσεις μας. Ἀλλά ἀκόμη ἔχουν ἀντιρρήσεις οἱ Ἰουδαῖοι καί δέν πείθονται μέ τά ἐπιχειρήματα πού ἀναφέρονται στό ραβδί, ἐάν δέν πληροφορηθοῦν πειστικά μέ ἄλλες παρόμοιες, παράδοξες καί ἀντίθετες μέ τή φύση γεννήσεις. Ρώτησέ τους λοιπόν ὡς ἐξῆς· Ἡ Εὔα, ἡ πρώτη γυναίκα, ἀπό ποιόν γεννήθηκε; Ποιά μάννα τή συνέλαβε, ἀφοῦ πρὶν ἀπ' αὐτή δέν ὑπῆρξε ἄλλη γυναίκα; Ἡ ἀγία Γραφή λέει ὅτι δημιουργήθηκε ἀπό τήν πλευρά τοῦ Ἀδάμ (πρβλ. Γέν. 2,

22). Ἐφοῦ λοιπόν ἡ Εὐὰ γεννήθηκε χωρίς μητέρα ἀπό τήν πλευρά τοῦ ἄνδρα, δέν μπορεί νά γεννηθεῖ παιδί χωρίς τή συνέργεια ἄνδρα, ἀπό παρθενική μήτρα; Χρωστοῦσε λοιπόν τό θηλυκό γένος χάρη στους ἄνδρες, γιατί ἡ Εὐὰ γεννήθηκε ἀπό τόν Ἄδάμ, χωρίς νά συλληφθεῖ ἀπό μητέρα, ἀλλά γεννήθηκε μόνο ἀπό ἄνδρα. Ἀπέδωσε λοιπόν ἡ Μαρία τό χρέος τῆς χάρης, ἀφοῦ μέ τή δύναμη τοῦ Θεοῦ γέννησε, ὄχι μέ τή συνέργεια ἀνδρός, ἀλλά ἀπό μόνη της, κατά τρόπο ἅγιο καί ὑπερφυσικό, μέ τήν ἐνέργεια μόνο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Λ' . Ἄς ἀναφέρουμε καί κάτι πού εἶναι ἀκόμα θαυμαστότερο ἀπό τό προηγούμενο. Γιατί —ἂν καί μέ τρόπο παράδοξο— ὅμως εἶναι δυνατόν νά γεννηθοῦν σώματα, ἀπό τά ἀνθρώπινα σώματα. Τό νά γίνει ὅμως τό κῶμα τῆς γῆς ἄνθρωπος, αὐτό εἶναι ἀκόμα πιο ἀξιοθαύμαστο. Τό νά σχηματίζει ὁ ἀνακατεμένος πηλός τούς χιτῶνες τῶν ματιῶν καί νά δέχεται τή φωτεινή ἀκτίνα εἶναι θαυμαστότερο. Τό νά δημιουργεῖται ἀπό ἓνα καί τό αὐτό κῶμα καί ἡ σκληρότητα τῶν κοκκάλων καί ἡ ἀπαλότητα τῶν πνευμόνων καί οἱ διάφορες ἄλλες μορφές καί δομές τῶν μελῶν τοῦ σώματος, αὐτό εἶναι θαυμαστό. Τό νά πάρει ὁ πηλός ζωή καί αὐτοδύναμα νά περιδιαβαίνει ὅλη τήν οἰκουμένη καί νά οἰκοδομεῖ εἶναι καί αὐτό θαυμαστό. Τό νά διδάσκει καί νά μιλάει ὁ πηλός (πρβλ. Ἰώβ 38, 14), νά χτίζει καί νά βασιλεύει, εἶναι θαυμαστό. Λοιπόν, ἀμαθέστατοι Ἰουδαῖοι, ἀπό ποῦ γεννήθηκε ὁ Ἄδάμ; Δέν πήρε ὁ Θεός κῶμα ἀπό τή γῆ (πρβλ. Γέν. 2, 7)

καί ἔπλασε αὐτό τό ὑπέροχο πλάσμα; Ἐπειτα, ὁ πηλός μετατρέπεται σέ μάτι καί ἡ παρθένος δέν μπορεῖ νά γεννήσει; Αὐτό πού φαίνεται στούς ἀνθρώπους σάν τό περισσότερο ἀδύνατο, πραγματοποιεῖται καί δέν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ κάτι πού φαίνεται πιο προσιτό στήν ἀνθρώπινη φύση;

ΛΑ΄ . Αὐτά ἄς θυμόμαστε, ἀδελφοί μου. Αὐτά ἄς χρησιμοποιοῦμε γιά νά ἀμυνόμαστε. Ἄς μὴν ἀνεχόμαστε τούς αἵρετικούς, πού διδάσκουν μόνο τή θεϊκή παρουσία τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο Χριστό καί ἀρνοῦνται τήν ἀσύγχυτη ἔνωση τῆς θεϊκῆς καί ἀνθρώπινης φύσης στό Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. Ἄς περιφρονήσουμε καί ὅσους ὑποστηρίζουν ὅτι ἀπό ἄνδρα καί γυναίκα γεννήθηκε ὁ Σωτήρας, αὐτούς πού τόλμησαν νά ποῦν ὅτι ἦταν γιός τοῦ Ἰωσήφ καί τῆς Μαρίας, ἐπειδή εἶναι γραμμένο «παρέλαβε τή γυναίκα του» (Ματθ. 1, 24). Ἄς θυμηθοῦμε ὅμως καί τόν Ἰακώβ πού λέει στό Λάβαν, πρὶν παντρευτεῖ τή Ραχήλ· «Δός μου τή γυναίκα μου» (Γέν. 29, 21). Γιατί ὅπως ἀκριβῶς ἐκείνη, πρὶν παντρευτεῖ καί μόνο μέ τήν ὑπόσχεση τοῦ γάμου, ὀνομαζόταν γυναίκα τοῦ Ἰακώβ, ἔτσι καί ἡ Μαρία, ὅταν ἀρραβωνιάστηκε, ὀνομαζόταν γυναίκα τοῦ Ἰωσήφ. Καί πρόσεχε μέ πόση ἀκρίβεια μιλάει τό Εὐαγγέλιο· «Κατά τόν ἕκτο μήνα στάλθηκε ἀπό τόν Θεό, στήν πόλη τῆς Γαλιλαίας πού ὀνομαζόταν Ναζαρέτ, ὁ ἄγγελος Γαβριήλ πρὸς Παρθένο πού εἶχε μνηστευθεῖ ἄνδρα, ὁ ὁποῖος ὀνομαζόταν Ἰωσήφ» κ.τ.λ. (Λουκ. 1, 26-27).

Καί πάλι, ὅταν γινόταν ἡ ἀπογραφή καί ἀνέβηκε ὁ Ἰωσήφ νά ἀπογραφεῖ τί λέει ἡ ἅγια Γραφή; «Ἀνέβηκε ὁ Ἰωσήφ ἀπό τή Γαλιλαία γιά νά ἀπογραφεῖ μαζί μέ τή Μαρία, τή γυναίκα πού εἶχε μνηστευθεῖ, ἡ ὁποία ἦταν ἔγκυος» (πρβλ. Λουκ. 2, 4-5). Ἦταν ἔγκυος λοιπόν. Ἀλλά δέν εἶπε μέ τή γυναίκα του, ἀλλά «μέ τή γυναίκα πού εἶχε μνηστευθεῖ». Γιατί «ἔστειλε ὁ Θεός τόν Υἱό Του», λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Ὅποιος γεννήθηκε —δέν λέει ἀπό ἄνδρα καί γυναίκα, ἀλλά μόνο ἀπό γυναίκα (πρβλ. Γαλ. 4, 4). Αὐτό σημαίνει, ἀπό Παρθένο. Τό ὅτι καί ἡ παρθένος ὀνομάζεται γυναίκα, τό ἀποδείξαμε προηγουμένως. Ἀπό Παρθένο λοιπόν γεννήθηκε Αὐτός πού δημιουργεῖ τίς ἀνθρώπινες ψυχές παρθένες, κατά τήν πλάση καί κατά τήν ἀνάπλαση.

ΛΒ΄ . Ἀπορεῖς μ' αὐτό τό γεγονός; Ἀποροῦσε μ' αὐτό καί ἡ Ἰδία Ἐκείνη πού Τόν γέννησε. Διότι λέει πρὸς τόν Γαβριήλ· «Πῶς εἶναι δυνατόν νά γίνει αὐτό, ἀφοῦ δέν γνωρίζω ἄνδρα;» (Λουκ. 1, 34). Κι ἐκεῖνος ἀπαντᾷ· «Πνεῦμα Ἅγιο θά ἔρθει σέ σένα καί ἡ δύναμη τοῦ Ὑψίστου θά σέ ἐπισκιάσει. Γι' αὐτό καί τό Ἅγιο Βρέφος πού θά γεννηθεῖ θά ὀνομασεῖ Υἱός τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 1, 35). Ἀκραντη καί ἀμόλυντη εἶναι ἡ γέννηση. Διότι ὅπου πνέει τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἐξαφανίζεται κάθε μολυσμός. Ἀμόλυντη εἶναι ἡ κατά σάρκα γέννηση τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀπό τήν Παρθένο. Κι ἂν οἱ αἰρετικοί προβάλλουν

ἀντιρρήσεις πρὸς τήν ἀλήθεια, θά τοὺς ἐλέγξει τό Ἅγιο Πνεῦμα. Θά ἀγανακτήσει ἡ δύναμη τοῦ Ὑψίστου πού ἐπισκίασε τήν Παρθένο. Θά ἔρθουν ἀντιμέτωποι κατά τήν

ἡμέρα τῆς Κρίσεως μέ τόν ἀρχάγγελο Γαβριήλ. Θά τοὺς ντροπιάσει ὁ τόπος τῆς φάτνης πού δέχτηκε τό Δεσπότη. Θά καταθέσουν ὡς μάρτυρες οἱ ποιμένες πού εὐαγγελίστηκαν τότε καί ἡ στρατιὰ τῶν Ἀγγέλων πού ἔψαλαν καί ὕμνησαν καί εἶπαν· «Δόξα στόν Θεό πού βρίσκεται στούς οὐρανοὺς καί εἰρήνη σ' ὅλη τή γῆ· καί στούς ἀνθρώπους ἡ χάρη καί ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ» (Λουκ. 2, 14). Θά μαρτυρήσουν καί ὁ Ναός στόν ὁποῖο ὀδήγησαν τό Βρέφος, ὅταν ἔγινε σαράντα ἡμερῶν καί τά ζεύγη τῶν τρυγόνων πού προσφέρθηκαν γιά χάρη Του καί ὁ Συμεών πού Τόν δέχτηκε τότε στήν ἀγκαλιά του καί ἡ προφήτις Ἄννα πού παρευρέθηκε ἐκεῖ.

ΛΓ' . Ἀφοῦ λοιπόν τό μαρτυρεῖ ὁ Θεός, συμμαρτυρεῖ τό Ἅγιο Πνεῦμα καί ὁ Ἰδιος ὁ Χριστός λέει· «Γιατί ζητᾶτε νά σκοτώσετε ἕναν ἄνθρωπο πού σᾶς ἔχει πει ὅλη τήν ἀλήθεια;» (Ἰωάν. 8, 40). Ἄς ἀποστομωθοῦν οἱ αἰρετικοί πού δέν δέχονται τήν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ, γιατί ἀντιλέγουν σ' Αὐτόν πού εἶπε· «Ψηλαφήστε με καί δεῖτε ὅτι δέν εἶμαι πνεῦμα, γιατί τό πνεῦμα δέν ἔχει σάρκα καί ὀσᾶ, ὅπως βλέπετε νά ἔχω ἐγώ» (Λουκ. 24, 39). Ἄς προσκυνήσουμε τόν Κύριο, πού γεννήθηκε ἀπό τήν Παρθένο καί ἄς μάθουν οἱ παρθένες τῆς πολιτείας μας τό ἔπαθλο. Ἄς γνωρίσει τό τάγμα τῶν μοναχῶν τήν τιμητική θέση τῆς ἀγνότητος. Γιατί δέν ἔχουμε στερηθεῖ τό ἀξίωμα τῆς ἀγνότητος. Στήν κοιλιά τῆς Παρθένου ἔμεινε ὁ Σωτήρας ἑννέα μῆνες καί ἔγινε ὁ Κύριος ἄνδρας τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ὡστε, ἂν καυχιέται ἡ Παρθένος γιά τό διάστημα τῶν ἑννέα

μηνῶν πού Τόν κράτησε μέσα της, πολύ περισσότερο πρέπει νά καυχόμαστε ἐμεῖς γιά τό μακροχρόνιο διάστημα πού Τόν εἶχαμε κοντά μας στή γῆ, χορηγό καί σύντροφο τῆς ἀγνότητος.

ΛΔ΄ . Ἐς τρέξουμε λοιπόν ὅλοι, μέ τή Χάρη τοῦ Θεοῦ, στό δρόμο τῆς ἀγνότητος, «νέοι καί κοπέλλες, γεροντότεροι μαζί μέ τούς νεώτερους» (Ψαλμ. 148, 12), χωρίς νά μετέχουμε σέ ἀκολασίες, ἀλλά ὑμνώντας τό Ὄνομα τοῦ Χριστοῦ. Ἐς μήν παρατρέξουμε τή δόξα τῆς ἀγνότητος, γιατί εἶναι ἀγγελικό τό στεφάνι πού θά δοθεῖ καί ὑπεράνθρωπο τό κατόρθωμα. Ἐς μήν καταστρέφουμε τά σώματα πού πρόκειται νά λάμπουν σάν τόν ἥλιο (πρβλ. Ματθ. 13, 43). Ἐς μή μολύνουμε γιά μιᾶ στιγμιαία ἡδονή τό σῶμα πού ἔχει τέτοια ἀξία. Διότι μικρή καί προσωρινή εἶναι ἡ ἀμαρτία, πολύχρονη ὅμως καί αἰώνια θά εἶναι ἡ ντροπή. Αὐτοί πού ἀγωνίζονται γιά τήν ἀγνότητα μοιάζουν μέ ἀγγέλους πού περπατοῦν πάνω στή γῆ. Οἱ παρθένες θά βρίσκονται κοντά στήν Παρθένο Μαρία.

Ἐς ἀπομακρύνουμε κάθε καλλωπισμό καί κάθε ὀλέθριο βλέμμα, κάθε περίπατο πού παρασύρει στό κακό καί κάθε ντύσιμο καί προκλητικό ἄρωμα. Ἐς εἶναι σ' ὅλους μας ἄρωμα ἡ εὐωδία τῆς προσευχῆς καί ὁ ἀγιασμός τῶν σωμάτων καί τῶν ἀγαθῶν πράξεων, γιά νά πεῖ καί γιά μᾶς —τούς ἄνδρες πού ἀκολουθοῦν τό δρόμο τῆς ἀγνότητος καί τίς γυναῖκες πού στεφανώνονται γι' αὐτήν— ὁ Κύριος· «Θά κατοικήσω καί θά περπατήσω μέσα σ' αὐτούς. Θά εἶμαι ὁ Θεός τους καί αὐτοί θά εἶναι ὁ λαός μου» (Β΄ Κορ. 6, 16).

Πρβλ. Λευιτ. 26, 12). Σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα στούς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Σημειώσεις

1. Ἡ πτώση τοῦ πρωτοπλάστου ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς ὑπερηφάνειας καί ἡ σωτηρία του καρπός τῆς ταπεινώσεως. Ὁ Θεός, ἀπό ἄπειρη ἀγάπη «ἐξ οὐκ ὄντων» δημιούργησε τόν ἄνθρωπο καί δέν τόν ἐγκατέλειψε μετά τήν ἀνταρσία του, ἀλλά «ὁ ἀσώματος καί ἄφθαρτος καί ἄυλος τοῦ Θεοῦ Λόγος παραγίνεται εἰς τήν ἡμετέραν χώραν... παραγίνεται συγκαταβαίνων τῇ εἰς ἡμᾶς αὐτοῦ φιλανθρωπία καί ἐπιφανεία καί ἰδὼν τὸ λογικὸν ἀπολλύμενον γένος... ὄρων δὲ καί τὸ ὑπεύθυνον πάντων τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν θάνατον, ἐλεήσας τὸ γένος ἡμῶν καί τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν οἰκτειρήσας καί τῇ φθορᾷ ἡμῶν συγκαταβάς καί τὴν τοῦ θανάτου κράτησιν οὐκ ἐνέγκας, ἵνα μὴ τὸ γεγόμενον ἀπόληται, καί εἰς ἄργον τοῦ Πατρὸς τὸ εἰς ἀνθρώπους ἔργον αὐτοῦ γένηται, λαμβάνει ἑαυτῷ σῶμα, καί τοῦτο οὐκ ἀλλότριον τοῦ ἡμετέρου» (Μ. Ἀθαν. ΕΠΕ I, 244). Προσλαμβάνοντας σάρκα ὁ Θεός-Λόγος καί παίρνοντας «δούλου μορφήν» (Φιλιπ. 2, 7) «κλίνας οὐρανοὺς κατέρχεται, τοῦτ' ἔστιν, τὸ ἀταπεινώτων αὐτοῦ ὕψος ἀταπεινώτως ταπεινώσας συγκαταβαίνει τοῖς ἑαυτοῦ δούλοις συγκατάβασιν ἄφραστόν τε καί ἀκατάληπτον» (Ἰωάν. Δαμασκ. ΕΠΕ I, 282). Τὸ «λέντιον» τῆς ἀνθρώπινης φύσης ἔγινε αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ «στολή τῆς θεότητος», τὴν ὁποία ἐνδύθηκε καί συναναστράφηκε ὁ Θεός μέ τούς ἀνθρώπους «καί πᾶς ὅστις ἐνδυθῆ αὐτήν, αὐτὸς τῇ ἀληθείᾳ

ὁμοιοῦται ἐκείνω ὅστις κατέβη ἐκ τοῦ ἰδίου ὕψους, καὶ ἐσκέπασε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δόξαν καὶ μεγαλωσύνην διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἵνα μὴ ἡ κτίσις καταφλεχθῇ, βλέπουσα τὴν φύσιν τῆς αὐτοῦ θεότητος· διότι ἡ κτίσις δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ αὐτόν, ἐὰν δὲν ἐλάμβανε μέρος ἐξ αὐτῆς, ἀλλ' οὔτε νὰ ἀκούσῃ τοὺς λόγους αὐτοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον... διὰ τοῦτο καὶ ἡ χοϊκὴ κτίσις, ὅταν βλέπῃ πάντα ἄνθρωπον, ἐνδεδυμένον τοῦτο τὸ ὁμοίωμα, προσκυνεῖ αὐτόν πρὸς τιμὴν τοῦ ἰδίου αὐτῆς Δεσπότου, τὸν ὁποῖον εἶδεν ἐνδεδυμένον αὐτήν, καὶ συναναστρεφόμενον μετ' αὐτῆς... » (Ἰσαάκ Σῦρος).

2. Τὸ γεγονός τῆς Ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ-Λόγου, ἡ Πατερικὴ θεολογία τὸ ἐρμήνευσε μέσα στὴν προοπτικὴ τῆς ἰάσεως καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Χριστολογικὲς ἔριδες εἶχαν ἀκριβῶς αὐτόν τὸ σκοπὸ, τῆς διαφυλάξεως τῆς ἀλήθειας, σὺν Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὴ σωτηρία καὶ τὴν ἀπολύτρωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς σωτηρία δέ, νοεῖται ἡ ἀποκατάσταση τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἐνώσεως Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία «διεκόπη» μὲ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου καὶ «κατέστη» πάλι δυνατὴ διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο φύσεων σὺν Θεανδρικό Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Γιατί, κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο τὸ Θεολόγο, «ὁ δὲ ἦνωται τῷ Θεῷ, τοῦτο καὶ σώζεται» (Ἐπιστολὴ «πρὸς Κληδόνιον» Ρ. ὕ. 37, 181, 184). Γι' αὐτὸ ἡ λυτρωτικὴ πλευρὰ τῆς Ἐνανθρωπήσεως καὶ ἡ περικύρωση τῶν δύο φύσεων σὺν Πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τονίστηκαν μὲ ἔμφαση ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Στις ἀρχές τοῦ 12ου αἰώνα, ὅταν πλέον δογματικά τό θέμα εἶχε ὀλοκληρωθεῖ καί εἶχε ἐπισφραγιστεῖ ἀμετάκλητα ἀπό τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἄρχισε νά ἐμφανίζεται στή Δύση, ἀποκομμένη πλέον ἀπό τήν Πατερική παράδοση, μιά νέα ἄποψη ἢ μᾶλλον μιά νέα θέα τοῦ θέματος ἀπό ἄλλη πλευρά. ἔϊ ἰὸ ἔῤ ἢ ἢ? (Γιατί ὁ Θεός ἔγινε ἄνθρωπος;) ἔθεσαν τό ἐρώτημα θεολόγοι τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Μεσαίωνα. Ἡ μόνη δηλαδή αἰτία τῆς Ἐνσάρκου Οἰκονομίας εἶναι ἡ ἁμαρτία τοῦ ἀνθρώπου; Ἡ δημιουργία μπορεῖ νά θέσει ἢ νά ἀλλάξει τό σκοπό τοῦ Δημιουργοῦ;

Στή θεολογία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας δέν ὑπάρχει εἰδική ἀνάπτυξη τοῦ θέματος αὐτοῦ, γιά τούς λόγους πού προείπαμε. Οἱ Πατέρες δέν μιλοῦν γιά ἓνα φανταστικό θέμα, γιά τό τί δηλαδή θά γινότανε ἂν δέν ἁμάρτανε ὁ Ἀδάμ, ἀλλά βλέπουν τά θέματα σέ ἀνθρωπολογική καί κοσμολογική βάση.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἀκολουθώντας τόν ἅγιο Ἰωάννη τό Δαμασκηνό («Πρός τούς διαβάλλοντας τάς ἁγίας εἰκόνας» Γ' 26, Ρ. ὕ. 94, 1348AB) καί τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ (ΕΠΕ II, 255, 356-357, 440), στήν «Ἀπολογία ὑπέρ τοῦ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἀοράτου πολέμου κειμένου σημειώματος, περί τῆς Ἁγίας ἡμῶν Θεοτόκου», διδάσκει ὅτι ὑπάρχουν τρεῖς τρόποι ἐνώσεως καί κοινωνίας, ἢ «κατ' οὐσίαν», ἢ «καθ' ὑπόστασιν» καί ἢ «κατ' ἐνέργειαν». «Κατ' οὐσίαν» εἶναι ἐνωμένα μόνο τά Πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος. Τήν «καθ' ὑπόστασιν» ἐνωση πραγματοποίησε ὁ

Θεός-Λόγος, όταν προσέλαβε σάρκα, ἐνῶ ἢ «κατ' ἐνέργειαν» ἔνωση χαρίστηκε σὸν ἄνθρωπο μέ τήν «κατ' εἰκόνα» δημιουργία του καί ἔχει σκοπό νά ὀδηγήσει τήν ἀνθρώπινη φύση στήν ὑποστατική ἔνωση μέ τόν Θεό-Λόγο «ἐν τῷ Χριστῷ» στήν «καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Ἀρχετύπου» κατάληξή του. Ἡ Σάρκωση ἐπομένως τοῦ Θεοῦ-Λόγου δέν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τοῦ Σατανᾶ πάνω σὸν ἄνθρωπο, ἀλλά ἔγινε ἐπειδή ἀποτελοῦσε τήν προαιώνια βουλή τοῦ Θεοῦ. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο πραγματοποιήθηκε τό μεγάλο μυστήριο ἄλλαξε· «Ἔδει... ἵνα μὴ πόρρω τοῦ Θεοῦ γένηται ξενωθείς ὁ ἄνθρωπος, ἄλλου ἀντισταθῆναι... τρόπον... τοῦ προτέρου παραδοξότερου τε καὶ θεοπρεπεστέρου, ὅσον τοῦ κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ ὑπὲρ φύσιν ἀνώτερον» (Μαξ. Ὁμολ. Ρ. ὑ. 91, 1097ἔ). Ἄν ὁ ἄνθρωπος δέν εἶχε ἐκπέσει τῆς «ἀρχαίας δόξης του», μέ τήν χαρισματική δυνατότητα τῆς «κατ' εἰκόνα» δημιουργίας του, θά ὑψωνόταν, διὰ τῆς καθαρότητος καί τῆς ἀγάπης, πρὸς τό Ἀρχετύπο του, ἔτσι ὥστε θά ἔφθανε σὸ «καθ' ὁμοίωσιν» πρὸς τόν Θεό, θά ἔνωτόταν μέ τόν ἄνθρωπο ὑποστατικά ὁ Θεός-Λόγος, θά φανερωνόταν στήν ἱστορία ὁ Χριστός καί θά γινόταν ἡ «εἰσαγωγή τοῦ Πρωτοτόκου στήν οἰκουμένη» (Ἐβρ. 1, 6), πράγμα πού ἀποτελοῦσε τήν «προαιώνια βουλή τοῦ Θεοῦ, τό ὑψιστο μυστήριο», «τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καί ἀπὸ τῶν γενεῶν» (Κολ. 1, 26). Ἀλλά καί μετὰ τήν πτώση τοῦ ἀνθρώπου ὁ σκοπὸς παραμένει ὁ ἴδιος· «Καὶ γὰρ πᾶσι κατάδηλόν ἐστι, ὡς τὸ ἐν Χριστῷ γεγόμενον, ἐπὶ

τέλει τοῦ αἰῶνος μυστήριον ἀναμφιβόλως τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ αἰῶνος ἐν τῷ προπάτορι παρεθέντος ἀπόδειξις καὶ ἀποπλήρωσις ἐστίν» (Μάξ. Ὁμολ. ἐνθ. ἀνωτ.). Ὁ ἅγιος Κύριλλος εὐθυγραμμίζεται μέ ὅλους τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τονίζει τόσο τὴν «προαιώνια βουλή τοῦ Θεοῦ» γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο καὶ τὴν Ἐνσαρκη Οἰκονομία τοῦ Θεοῦ ὡς ἀποτέλεσμα τῆς πώσεως καὶ τῆς «ἀμαυρώσεως τοῦ κατ' εἰκόνα» πλασμένου ἀνθρώπου.

3. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας δέχονται τὴν ἄποψη ὅτι πρὶν ἀπὸ τὴν πώση τῶν Πρωτοπλάστων ἦταν ἄγνωστη σ' αὐτοὺς ἡ σαρκική συνουσία. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε σχετικές ἀπόψεις τῶν ἁγίων Πατέρων πάνω σ' αὐτό τό θέμα.

α) Βασιλείου Ἀγκύρας· «Εἰ δὲ μὴ ἐκ παρέργου καὶ κατὰ τὸν Παράδεισον καὶ τὸν ἐκεῖ βίον τοῦ Ἀδάμ ἐπισκέψαιο, εὖροις ἂν αὐτὸν ἐν μὲν Παραδείσῳ μὴ χρεῖαν ἐσχηκότα γνῶναι ἑαυτοῦ τὴν γυναῖκα· μετὰ δὲ τὴν παράβασιν καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν ἔκπτωσιν τοῦ Παραδείσου, τότε τὴν γυναῖκα γινώσκοντα». («Περὶ τῆς ἐν παρθενίᾳ ἀληθοῦς ἀφθορίας» 2. Ρ. ὕ. 30, 669 καὶ ΒΕΠΕΣ 29, 219).

β) Γρηγορίου Νύσσης· «Τί οὖν ἐκεῖνος (Ἀδάμ) ἦν; Γυμνὸς μὲν τῆς τῶν νεκρῶν δερμάτων ἐπιβολῆς, ἐν παρρησίᾳ δὲ τὸ τοῦ Θεοῦ πρόσωπον βλέπων, οὐπω δὲ διὰ γεύσεως καὶ ὀράσεως τὸ καλὸν κρίνων ἀλλὰ μόνον τοῦ Κυρίου κατατρυφῶν' καὶ τῇ δοθείσῃ βοηθῶ πρὸς τοῦτο χρώμενος, καθὼς ἐπισημαίνεται ἡ θεία Γραφή, ὅτι οὐ πρότερον αὐτὴν

ἔγνω, πρὶν ἐξορισθῆναι τοῦ Παραδείσου, καὶ πρὶν ἐκείνων ἀντὶ τῆς ἁμαρτίας ἦν ἀπατηθεῖσα ἐξήμαρτε, τῇ τῶν ὠδίνων τιμωρία κατακριθῆναι» («Περὶ παρθενίας» 1. Ρ. ὕ. 46, 368).

γ) Ἰωάννου Χρυσοστόμου· «Μίξεως δὲ ἐπιθυμία καὶ σύλληψις καὶ ὠδίνες καὶ τόκοι καὶ πᾶν εἶδος φθορᾶς ἐξώριστο τῆς ἐκείνων ψυχῆς. Ὡσπερ δὲ ῥεῖθρον διειδὲς ἐκ καθαρᾶς πηγῆς προῖόν, οὕτως ἦσαν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ τῇ παρθενία κοσμούμενοι» (Ρ. ὕ. 53, 153).

δ) Γρηγορίου Θεολόγου· «... ὅτε πρῶτον Ἀδὰμ θέτο ἐν παραδείσῳ ἄζυγα... » («Παρθενίας ἔπαινος» Ρ. ὕ. 37, 553).

ε) Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ· «Ἐν Παραδείσῳ ἡ παρθενία ἐπολιτεύετο» («Περὶ Ὁρθοδόξου Πίστεως» Ρ. ὕ. 94, 74-100).

ς). Μαξίμου Ὁμολογητοῦ· Ἡ γενικὴ θέσις «περὶ πνευματικῆς εἰς πλῆθος αὐξήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους» (Ρ. ὕ. 91, 1341ἔ), ἡ ὁποία θὰ γινόταν ἂν δέν ἁμάρτανε ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ἀκόμα ἡ γενικὴ θεώρηση τοῦ θέματος κάτω ἀπὸ τὸ πρῖσμα τοῦ ζεύγους ἡδονή-ὀδύνη (Ρ. ὕ. 90, 629ἰ-632Α).

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀκολουθεῖ τὴν ἴδια γραμμὴ καὶ τονίζει ὅτι ἡ συζυγικὴ συνεύρεση εἶναι κάτι πού συνέβη «μετὰ τὴν ἀπόπτωσιν ἐκ τοῦ Παραδείσου». Παρὰ τὴ σαφὴ αὐτὴ τοποθέτηση, δέν θὰ μπορούσαμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζουμε τὴν ἀκριβὴ ἔννοια τοῦ προπρωτικοῦ «αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε» (Γέν. 1, 28), ἀκριβῶς γιατί ἀγνοοῦμε τὸ τί καὶ τὸ πῶς ἀκριβῶς λειτουργοῦσε τὸ προπρωτικὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Οἱ ἅγιοι

Πατέρες ἐκθέτοντας τίς σκέψεις τους δέν ἀπαντοῦν σέ κάποιο ἐνδεχόμενο γεγονός ἢ κάποιο διανοητικό κατασκεύασμα, ἀντίθετα ἐφαρμόζουν μιὰ ἀποφατικότητα στήν ἀνθρωπολογία. Μιλώντας ἔτσι μόνο γιά τά «εἶδη τῆς φθορᾶς» (ἡδονική ἔλξη, συνουσία, γέννηση) διαφυλάσσουν τό γεγονός τῆς μή καταπαύσεως τοῦ ἀνθρώπου σέ κανένα σταθμό τοῦ βιολογικοῦ βίου καί ἐνισχύουν τή συνεχή φορά του πρός τό μοναδικό τέλος του, τήν ἔνωσή του μέ τόν Θεό. Στή Βιβλική ἔκφραση θά πρέπει κυρίως νά ἀναζητηθεῖ ἡ θεολογική θέση, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννήθηκαν μέ τή μεταπτωτική ἐνοχή καί τή μεταπτωτική ἀμαρτητική ροπή. Ὁ σκοπός δηλαδή τόσο τοῦ Βιβλικοῦ κειμένου ὅσο καί τῶν Πατέρων εἶναι νά δώσουν ἀνθρωπολογική ἐρμηνεία τῆς ποιότητας τοῦ ἀνθρώπου καί ὄχι τήν ἱστορία τῆς σεξουαλικῆς σχέσεως.

4. Ἡ βασιλική σφραγίδα εἶναι αὕτη τῆς «δωρεᾶς» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού παίρνουμε μέ τό Μυστήριον τοῦ ἁγίου Χρίσματος καί ἡ ὁποία, ὅπως λέει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας «ὡσπερ ἔν τινι κηρῷ ταῖς τῶν δεχομένων αὐτό (τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον) καρδίαις ἀοράτως, δίκην σφραγίδος ἐνθλίβεται... κατ' εἰκόνα Θεοῦ δεικνῦον αὐθις τὸν ἄνθρωπον» (P. ὕ. 75, 609ἰ). Αὕτη ἡ σφραγίδα εἶναι σημεῖο ταυτότητας τοῦ πιστοῦ καί ἀσφάλειάς του, ἀπό κάθε ἐχθρική ἐπιβουλή· «Εἰ δὲ προκαταλάβοις σεαυτὸν τῇ σφραγίδι καὶ τὸ μέλλον ἀσφαλίσαιο τῷ καλλίστῳ τῶν βοηθημάτων καὶ στερροτάτῳ· σημειωθείς καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα, τῷ Χρίσματι καὶ τῷ Πνεύματι... Τοῦτό σοι καὶ ζῶντι

μέγιστον εἰς ἀσφάλειαν. Πρόβατον γὰρ ἐσφραγισμένον οὐ
ραδίως ἐπιβουλεύεται, τὸ δὲ ἀσήμαντον κλέπτεις εὐάλωτον·
καὶ ἀπελθόντι δεξιὸν ἐντάφιον, ἐσθῆτος λαμπρότερον,
χρυσοῦ τιμιώτερον, τάφου μεγαλοπρεπέστερον» (Γρηγ.
Θεολ. ΕΠΕ 4, 306). Αὐτὴ ἡ σφραγίδα, πού μετὰ τὴν
κοίμησιν συνοδεύει ὡς ἐντάφιο τὸν πιστό, τὸν ἐνδύει
λαμπρὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ ζωὴ, «ὡς ἐσθῆτα βασιλική», διὰ τῆς
ὁποίας οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι ἀναγνωρίζουν στόν ἄνθρωπο τὴν
εἰκόνα «τοῦ οἰκείου Δεσπότη». Αὐτὴ ἡ λαμπρὴ, «ἡ
ἐμφώτειος ἐσθῆτα», γίνεται καὶ σημεῖο ἔλξεως τῶν ἄλλων
ἀνθρώπων στὴν ἀγάπη καὶ τὴ δοξολογία τοῦ Θεοῦ· «Οἱ
ἅπασι τὸν Χριστὸν ἐνδυσάμενοι καὶ ἔνοικον αὐτὸν ἔχειν
καταξιωθέντες, δυνησόμεθα διὰ τῆς τοῦ βίου ἀκριβείας καὶ
σιγῶντες ἅπασιν δεικνύναμι τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν τὴν
δύναμιν. Καὶ ὄν τρόπον νῦν ἡ τῆς ἐσθῆτος ὑμῶν περιβολὴ
καὶ τὸ φαιδρὸν τῶν ἱματίων πάντων ἐπισπᾶται τὰς ὄψεις,
οὕτω καὶ εἰς τὸ διηνεκές, εἰ βουλευθεῖτε, δυνησεσθε τὴν
φαιδρότητα τοῦ ἐνδύματος τοῦ βασιλικοῦ διατηροῦντες,
ἀκριβέστερον ἢ νῦν διὰ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας καὶ τῆς
πολλῆς ἀκριβείας τοὺς ὀρώντας ἅπαντας εἰς τὸν ὅμοιον
ἐπισπάσασθαι ζῆλον καὶ εἰς τὴν τοῦ Δεσπότη δοξολογίαν»
(Ἰωάν. Χρυσ. ΕΠΕ 30, 414-416). Τέλος αὐτὴ ἡ σφραγίδα,
τὸ «σημεῖο τοῦ Χριστοῦ», ἡ κληρονομία πού ἄφησε ὁ
Χριστός «ἐκ τοῦ ἀγῶνος Του τοῦ ἐν τῷ Σταυρῷ» στοὺς
ἐκλεκτοὺς Του, θὰ εἶναι καὶ «μερίδα» ὅσων ἀξιωθοῦν νὰ
σταθοῦν «ἐκ δεξιῶν Του» στοὺς αἰῶνες.

5. Μετά τήν πτώση καί τήν ἔξοδο τοῦ Ἀδάμ ἀπό τόν Παράδεισο, ἡ ψυχή του μάκραινεν ὀλοένα καί περισσότερο ἀπό τόν Θεό. Ἡ φθορά πού ἀκολούθησε τήν πτώση καί ἡ δαιμονική ἐπιρροή θόλωναν ὀλοένα καί περισσότερο τά πνευματικά του αἰσθητήρια. Βέβαια «αὐτάρκης... ἦν ἡ κατ' εἰκόνα χάρις γνωρίζει τόν Θεόν Λόγον, καί δι' αὐτοῦ τόν Πατέρα» (Μ. Ἀθανάσιος ΕΠΕ Ι, 256), ἀλλά ὁ ἄνθρωπος καί

πάλι ἀστόχησε καί πρὸς αὐτή τήν πλευρά· «Εἰδὼς δὲ ὁ Θεὸς τήν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων, προενοήσατο καί τῆς ἀμελείας τούτων, ἵν', ἐὰν ἀμελήσαιεν δι' ἑαυτῶν τόν Θεόν ἐπιγῶναι, ἔχωσι διὰ τῶν τῆς κτίσεως ἔργων τόν Δημιουργόν μὴ ἀγνοεῖν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀνθρώπων ἀμέλεια ἐπὶ τὰ χείρονα κατ' ὀλίγον ἐπικαταβαίνει, προενοήσατο πάλιν ὁ Θεὸς καί τῆς τοιαύτης αὐτῶν ἀσθενείας νόμον καί Προφήτας τοὺς αὐτοῖς γνωρίμους ἀποστείλας, ἵν', ἐὰν καί εἰς τὸν οὐρανὸν ὀκνήσωσιν ἀναβλέψαι καί γῶναι τὸν ποιητὴν, ἔχωσιν ἐκ τῶν ἐγγύς τὴν διδασκαλίαν. Ἄνθρωποι γὰρ παρὰ ἀνθρώπων ἐγγυτέρω δύνανται μαθεῖν περὶ τῶν κρειπτόνων» (ἐνθ. ἀν.).

Παρόλα αὐτὰ ὅμως οἱ ἄνθρωποι «νικώμενοι ταῖς παραυτίκα ἡδοναῖς καί ταῖς παρὰ δαιμόνων φαντασίαις καί ἀπάταις, οὐκ ἀνένευσαν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ἑαυτοὺς πλείοσι κακοῖς καί ἀμαρτήμασι ἐνεφόρησαν, ὡς μηκέτι δοκεῖν αὐτοὺς λογικούς, ἀλλὰ ἀλόγους ἐκ τῶν τρόπων νομίζεσθαι» (ἐνθ. ἀν.).

Ἡ μοναδική λύση σ' αὐτό τό δράμα ἦταν ἡ ἀνανέωση τοῦ «κατ' εἰκόνα»: «Ἔδει... τὸ κατ' εἰκόνα πάλιν ἀνανεῶσαι, ἵνα δι' αὐτοῦ πάλιν αὐτὸν γνῶναι δυνηθῶσιν οἱ ἄνθρωποι. Τοῦτο δὲ πῶς ἂν ἐγεγόνει, εἰ μὴ αὐτῆς τῆς τοῦ Θεοῦ εἰκόνας παραγενομένης, τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;» (ἔνθ. ἀν.).

Προσλαμβάνοντας ἔτσι ὁ Θεός-Λόγος σάρκα ἐκάλεσε ἐκ νέου σέ κοινωνία τὸν ἄνθρωπο. Κι ἔτσι «ἀνεζωγραφήθη διὰ τῆς Εἰκόνας τὸ κατ' εἰκόνα». Ἀκόμα φανερώθηκε ἡ δυναμικὴ τοῦ «κατ' εἰκόνα», δηλαδή ἡ δυνατότητα τῆς «κατὰ χάριν» θεώσεως, χάρις σ' αὐτήν καὶ μόνο τὴν ἔμφυτη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ, πράγμα πού εἶχε ἀναχαιτισθεῖ

ἀπὸ τῆ μεσολάβηση τῆς ἁμαρτίας. Ἐπίσης, καὶ τό σπουδαιότερο· Μὲ τό νὰ γίνεῖ ὁ Θεός ἄνθρωπος, διαφυλάχθηκε τό χάρισμα τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ μπορούσε ἀσφαλῶς μὲ πολλοὺς ἄλλους «δυναμικούς» τρόπους, ὁ Θεός νὰ δώσει τέλος στὴν ἀνθρώπινη τραγωδία. Αὐτό ὅμως θὰ σήμαινε ὅτι ὁ ἄνθρωπος θὰ ὑποτασσόταν ἀναγκαστικά στὴ θεία Δύναμη καὶ τό Μεγαλεῖο, δηλαδή θὰ ἔχανε τὴ δυνατότητα τῆς ἐλεύθερης ἐπιλογῆς, τὴν εὐχέρεια νὰ πει, ἂν ἤθελε, πάλι «ὄχι» στὸν Θεό. Ἀλλὰ ὁ Θεός τὸν εἶχε δημιουργήσει «κατ' εἰκόνα» Του, δηλαδή αὐτεξούσιο. Καὶ οἱ βουλές τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀμετάθετες. Γι' αὐτό ἡ θεία Ἀγάπη ἐπέλεξε τὴν ὁδὸ τῆς «ἄκρας Ταπείνωσης», ἐκεῖ πού κανεὶς ὀδηγεῖται ἀπὸ τὴν «εἰς τέλος» (Ἰωάν. 13, 1) ἀγάπη τοῦ ἀδελφοῦ. Ἔτσι κάλεσε πάλι «ὁμοίω τὸ ὅμοιον», ὥστε,

ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἅγιος Κύριλλος «εὐμαρέστερον παιδευθῶσιν οἱ ἄνθρωποι».

6. Ὁ Θεός, λέει ὁ Μ. Ἀθανάσιος, δέν εἶναι μόνο καλός Πατέρας, ἀλλά εἶναι καί τέλειος Δάσκαλος, πού φροντίζει, μέ κάθε τρόπο, νά ἐκπαιδεύσει καί νά προαγάγει στήν ὀρθογνωσία τούς μαθητές Του. Ὅταν λοιπόν δέν εἶναι δυνατόν αὐτοί νά κατανοήσουν τά πολύ ὑψηλά μαθήματα, συγκαταβαίνει Ἐκεῖνος καί τά ἀπλοποιεῖ καί τά διδάσκει ἐπαναληπτικά μέ κατοχυρωμένες ἐπεξηγήσεις καί πολυάριθμα παραδείγματα. Ἔτσι λοιπόν ἀκριβῶς ἔκανε καί ὁ Θεός-Λόγος στούς «δύσκολους» μαθητές Του, τούς σκοτισμένους καί ἄλογους εἰδωλολάτρες. Ἐπειδή αὐτοί εἶχαν βυθιστεῖ στό ἔρεβος τῆς ἄγνοιας καί τῆς παρανόησης καί ἀναζητοῦσαν τόν Θεό στή δημιουργία καί τά αἰσθητά καί λάτρευσαν γιά Θεό ἄνθρώπους καί δαίμονες, γι' αὐτό καί ἔρχεται ὁ Σωτήρας καί γίνεται ἄνθρωπος. Καί «ἐν ἀνθρώποις ἀναστρέφεται, καί τὰς αἰσθήσεις πάσας ἀνθρώπων προσλαμβάνει, ἵνα οἱ ἐν σωματικοῖς νοοῦντες εἶναι τόν Θεόν, ἀφ' ὧν ὁ Κύριος ἐργάζεται διὰ τῶν τοῦ σώματος ἔργων, ἀπ' αὐτῶν νοήσωσι τήν ἀλήθειαν καί δι' αὐτοῦ τόν Πατέρα λογίσωνται» (Μ. Ἀθαν. ΕΠΕ Ι, 264). Ἐπειδή οἱ «μαθητές» ἦταν ἄνθρωποι πού ἀντιλαμβάνονταν μόνο ὅ,τι ὑπέπιπτε στίς αἰσθήσεις τους, ὁ Διδάσκαλος χρησιμοποίησε αὐτές ὡς «θυρίδες» γιά νά περάσει μέσα τους τή γνώση. Ὅσοι λοιπόν λάτρευσαν πρὶν τήν κτίση, βοηθήθηκαν μέ τό νά δοῦν τήν κτίση νά ὑποτάσσεται στόν «Κτίσαντα» καί νά ξεπερνιοῦνται οἱ νόμοι τῆς μ' ἕνα Του

πρόσταγμα καί μόνο. Ὅσοι εἶχαν θεοποιήσει ἀνθρώπους καί τούς θεωροῦσαν πολύ σπουδαίους καί δυνατούς, μετανόησαν γιατί εἶδαν τόν «Υἱό τοῦ Ἀνθρώπου» νά ἐνεργεῖ ὑπεράνθρωπα ἔργα. Ὅσοι θεωροῦσαν ἀκαταγώνιστους τούς δαίμονες καί ὁ φόβος τους τούς εἶχε ὀδηγήσει στή θεοποίησή τους, ἐλευθερώθηκαν μέ τό νά δοῦν αὐτούς νά ἐξαφανίζονται ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἄλλοι πάλι πού λάτρευαν νεκρούς, φωτίστηκαν βλέποντας τόν Χριστό ἀναστημένο· «Διὰ τοῦτο καί γεγέννηται καί ἄνθρωπος ἐφάνη καί ἀπέθανε καί ἀνέστη, ἀμβλύνας καί ἐπισκιάσας τὰ τῶν πώποτε γενομένων ἀνθρώπων διὰ τῶν ἰδίων ἔργων, ἵνα ὅπου δ' ἂν ὦσι προληφθέντες οἱ ἄνθρωποι, ἐκεῖθεν αὐτούς ἀναγάγη, καί διδάξη τόν ἀληθινόν ἑαυτοῦ Πατέρα, καθάπερ καί αὐτός φησιν· ἦλθον σῶσαι καί εὐρεῖν τό ἀπολωλός» (Μ. Ἀθαν. ΕΠΕ Ι, 266). Ἔτσι λοιπόν τά ἀνθρωπόμορφα ζόανα, πού εἶχαν προσκυνηθεῖ ὡς θεοί, κήρυξαν, μετὰ τή φανέρωση τοῦ Θεανθρώπου, μέ τή νεκρότητά τους στούς λάτρεις τους, τό «ἶδε ὁ Ἀνθρωπος».

7. Τιμή καί σεβασμός στό σῶμα, γιά τήν Ὁρθόδοξη θεολογική σκέψη, σημαίνει τιμή καί σεβασμό τῶν μελῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀφειηριακή τοποθέτηση αὐτῆς τῆς θεώρησης βρίσκεται στό γεγονός τῆς «Χριστοποίησης» τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία συντελεῖται κατά τό Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος καί τοῦ Χρίσματος («Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε»). Μέ τήν εὐχή τῆς τριχοκουρίας «σημαδεύεται τό πρόβατο τοῦ Χριστοῦ» καί ἀφιερώνεται ὑπαρξιακά ὁ «γεννηθεῖς δι' ὕδατος καί

Πνεύματος» στόν «ἀναγεννήσαντα αὐτόν» Κύριο. Καί μέ τή μετοχή του σιά ἅγια Μυστήρια καί τήν ὅλη ζωή τῆς Ἐκκλησίας «ἀνδρίζεται καί κραταιοῦται ἐν Κυρίῳ», ὡς ζωντανό καί καρποφόρο κλῆμα τῆς Ἀμπέλου. Στό ἐξῆς ὀλόκληρη ἡ ζωή καί οἱ ἐπί μέρους ἐπιδόσεις τοῦ πιστοῦ, ἡ νηστεία, ἡ ἄσκηση, ὁ «σεμνός βίος», φωτίζονται καί νοηματίζονται καί δέν ἀντιμετωπίζονται ὡς στέρηση, ἀλλά προσφέρονται ἐκούσια καί ἀγαπητικά ὡς «θυσία ζῶσα» καί ὡς «εὐῶδες θυμίαμα». Τότε τό σῶμα ἀρμολογεῖται εὐχαριστιακά στό Ἕνα δοξασμένο Σῶμα. Λέγει ὁ ἅγιος Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος·

Μέλη Χριστοῦ γινόμεθα, μέλη Χριστός ἡμῶν δέ,
καί χεῖρ Χριστός καί πούς Χριστός ἐμοῦ τοῦ παναθλίου,
καί χεῖρ Χριστοῦ καί πούς Χριστοῦ ὁ ἄθλιος ἐγώ δε·
κινῶ τήν χεῖρα, καί Χριστός ὅλος ἡ χεῖρ μου ἐστιν.

— Ἀμέριστον γάρ νόει μοι θεότητα τήν θείαν—

Κινῶ τόν πόδα καί, ἰδού, ἀστράπτει ὡς ἐκεῖνος
μὴ εἶπης ὅτι βλασφημῶ, ἀλλ' ἀπόδεξαι ταῦτα
καί τῷ Χριστῷ προσκύνησον τοιοῦτόν σε ποιοῦντι!
Εἰ γάρ καί σὺ θελήσειας, μέλος αὐτοῦ γενήσῃ,
καί οὕτω μέλη ἅπαντα ἑνὸς ἡμῶν ἑκάστου
μέλη Χριστοῦ γενήσονται, καί Χριστός ἡμῶν μέλη,
καί πάντα τὰ ἀσχήμονα εὐσχήμονα ποιήσῃ
κάλλει θεότητος αὐτὰ κατακοσμῶν καί δόξης,

καὶ γενησόμεθα ὁμοῦ θεοὶ θεῶ συνόντες,
ἀσχημοσύνην σώματος ὅλως μὴ καθορῶντες,
ἀλλ' ὅλοι ὅλω σώματι Χριστῷ ὁμοιωθέντες,
καὶ μέλος ἕκαστον ἡμῶν ὅλος Χριστὸς ὑπάρξει.
(Ὑμνος ΙΕ', στίχ. 141-157).

Ὁ ἅγιος Κύριλλος, βασισμένος σ' αὐτὴ τὴ θεολογικὴ θεώρηση τοῦ σώματος, ἐπιμερίζει τὴ γενικὴ περί τοῦ σώματος πίστη σέ λεπτομέρειες, οἱ ὁποῖες ἐνῶ ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται ἀσήμαντες, ἐν τούτοις διακονοῦν στόν ὅλο ἀγῶνα τῆς καθάρσεως καί νοηματίζονται ὡς διαδραματίζουσες σπουδαῖο ρόλο στή συντήρηση τοῦ «Ναοῦ τοῦ σώματος», στόν ὁποῖο ὁ Κύριος μᾶς βεβαίωσε ὅτι θά «ἐνοικήσει καί ἐμπεριπατήσει», δηλαδή τό σῶμα μας θά τό ἀναστήσει, θά τό ἀφθαρτοποιήσει καί θά τό δοξάσει.

8. Ἡ ζωὴ τῆς ἀγνείας καί τῆς παρθενίας τιμήθηκε ἰδιαζόντως ἀπό τὴν Ἐκκλησία. Κατά τούς Ἀποστολικούς Πατέρες, ἡ ζωὴ τῆς ἀγνείας προσφέρεται «εἰς τιμὴν τῆς σαρκὸς τοῦ Κυρίου» (Ἰγνάτιος Θεοφ. «Πρὸς Πολύκαρπον» 5, 2). Ἡ παρθενικὴ ζωὴ εἶναι κατὰ κοινὴ παραδοχὴ «μίμησις Ἀγγέλων», πού ἀπό τὴν παρούσα ζωὴ «διατρίβει ἐν οὐρανῶ». «Ἄλλ' εἰ μὲν χωρεῖς καί παρθενίαν ἄσκησον, ἵνα δυνηθῆς ὅλως γενέσθαι τοῦ Θεοῦ καί δι' ἀγάπης τελείας αὐτῷ προσκολληθῆναι, αὐτῷ προσεδρεύων διὰ βίου καί μεριμνῶν ἀπερισπάστως ἀεὶ τὰ τοῦ Κυρίου, καί προκαταλαμβάνων τὴν μέλλουσαν ζωὴν καί ὡς ἄγγελος

Θεοῦ ἐπὶ γῆς πολιτευόμενος· αὐτῶν γάρ ἐστι ἡ παρθενία» (Γρηγ. Παλ. Φιλοκ. τόμ. 4, 97).

Ἡ παρθενία δέν εἶναι κάτι πού χαρακτηρίζει μόνο τοὺς Ἀγγέλους, ἀλλά εἶναι νομοθετημένη ἀπό τόν Ἴδιο τόν Θεό· «Μέγα παρθενία καὶ ἀζυγία καὶ τὸ μετ' Ἀγγέλων τετάχθαι καὶ τῆς μοναδικῆς φύσεως, ὁκνῶ γὰρ εἰπεῖν Χριστοῦ, ὅς καὶ γεννηθῆναι θελήσας διὰ τοὺς γεννητοὺς ἡμᾶς ἐκ Παρθένου γεννᾶται, παρθενίαν νομοθετῶν» (Γρηγ. Θεολ. Ρ. ὕ. 36, 576). Ὁ Χριστός εἶναι «τῆς παρθενίας τὸ κλέος οὐ μόνον ἐκ Πατρὸς ἀρρεύστως καὶ ἀσυνδυάστως γεγεννημένος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἄνθρωπος καθ' ἡμᾶς γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν ἐκ Παρθένου συναφείας ἄνευ σεσαρκωμένος, καὶ αὐτὸς παρθενίαν τὴν ἀληθῆ καὶ παντελῆ δεικνὺς ἐν ἑαυτῷ» (Ἰωάν. Δαμασκ. «Περὶ Ὁρθοδόξου Πίστεως» 4, 24).

Ὁ ἅγιος Κύριλλος τιμᾶει ἰδιαίτερα τὴ ζωὴ τῆς παρθενίας. Στὶς Κατηχήσεις του βρίσκει πολλές κατάλληλες εὐκαιρίες νά ὑπενθυμίζει τὴν ἀξία τῆς χαρισματικῆς αὐτῆς καταστάσεως. Αὐτό δέ πού τονίζει σ' αὐτὴ τὴν παράγραφο, ὅτι δηλαδή «αἱ παρθένοι μετὰ Μαρίας τῆς Παρθένου ἔχουσι μέρος», εἶναι βοηθητικό ἔναυσμα πού μπορεῖ νά ἀσκήσει δυναμικὴ ἔλξη στὶς ψυχές καὶ νά τίς ὀδηγήσει σὲ ἀμετάκλητες ἀποφάσεις γιὰ τὴν «ἀγγελομίμητον πολιτείαν».